

**OHAL'İN İKİ YILININ ve BAŞKANLIK REJİMİNİN
ÇALIŞMA HAYATINA ETKİLERİ**

OHAL ve BAŞKANLIK EMEĞE ZARARLIDIR

BASIN TOPLANTISI, 21 TEMMUZ 2018, İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	4
BİRİNCİ BÖLÜM: OHALİN İKİ YILLIK ASGARİ BİLANÇOSU.....	5
İKİ YILLIK OHAL HUKUK DEVLETİNİ YOK ETTİ!.....	6
15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ ve OHAL “DARBESİ”	6
15 Temmuz Darbe Girişimi, OHAL ve DİSK’in Tutumu.....	6
OHAL KÖTÜYE KULLANILDI VE ANAYASA İHLAL EDİLDİ.....	7
OHAL HUKUK TANIMADI	7
KHK İLE ANAYASA HIÇE SAYILDI.....	8
KHK ile Düzenlenen OHAL İle Alakasız Konulardan Bazıları.....	8
OHAL’in ÇALIŞMA HAYATINA ETKİLERİ.....	10
OHAL UYGULAMASI ÇALIŞMA HAYATINDA AĞIR SONUÇLAR YARATTI	10
OHAL ÇALIŞMA HAKKINI YOK ETTİ: 135 BİN İHRAÇ.....	10
KAMU GÖREVİNDEN İHRAÇLAR VE İŞTEN ÇIKARMALAR.....	11
Tablo 1: Kamu Görevinden İhraç Edilenler.....	12
İHRAÇ EDİLEN DİSK ÜYELERİ.....	13
Tablo 2: OHAL Kapsamında İhraç Edilen DİSK Genel-İş Üyeleri.....	13
AKADEMİK İHRAÇLAR VE BARIŞ AKADEMİSYENLERİ	13
Tablo 3: Barış İçin Akademisyenlere Yönelik Hak İhlalleri	14
İhraç Edilenlerin İhlal Edilen Diğer Hakları	14
Adil ve Etkin Yargılanma Yolu Kapalı: OHAL Komisyonu Göstermelik	15
Grafik 1: OHAL Komisyonu Başvurularının Durumu	15
OHAL DÖNEMİNDE İNTİHARLAR: 57 İNTİHAR ve ŞÜPHELİ ÖLÜM	16
OHAL VE SENDİKAL HAKLAR	17
OHAL Sendika ve İşçi Eylemlerine Engel Oldu	17
OHAL’de 155 BİN İŞÇİNİN GREVİ ERTELENDİ.....	19
Tablo 4: OHAL Döneminde Grev Ertelemeleri (Yasaklamaları)	19
KALICI OHAL’E HAYIR.....	21
İKİNCİ BÖLÜM: BAŞKANLIK REJİMİ ve ÇALIŞMA HAYATINA OLASI ETKİLERİ	23
ÖZET	23
YENİ REJİMİN TEMEL ÖZELLİKLERİ.....	24
CUMHURBAŞKANININ GÖREV ve YETKİLERİ	24
Tek Başına Bütçe Yetkisi	26

Vergi ve Harçlara İlişkin Yetkiler	26
Olağanüstü Hal Yetkileri	26
Cumhurbaşkanının Diğer Yetki ve Görevler	27
Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı ve Çalışma Hayatı	27
Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı.....	27
Sosyal Politikalar Kurulu	27
Asgari Ücret Tespit Komisyonu	27
Devlet Denetleme Kurulu'na 12 Eylül Yetkileri	28
Çalışma Meclisi.....	29
Çalışma Hayatı İle İlgili Kanunlarda Yapılan Değişiklikler.....	29
1475 Sayılı İş Kanunu.....	29
4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu	29
4857 Sayılı İş Kanunu.....	29
6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu	29
Sosyal Güvenlik Kurumu Hesapları Sayıştay Denetiminden Kaçırılmak İsteniyor.....	30
EKLER.....	32
EK 1: OHAL Bağlantılı İntihar ve Şüpheli Ölümler	32
EK 2: KHK ile Değiştirilen Kanunlar	36

OHAL'in İki Yılıının ve Başkanlık Rejiminin Çalışma Hayatına Etkileri

OHAL ve Başkanlık Emeğe Zararlıdır

GİRİŞ

20 Temmuz 2016'da ilan edilen ve 7 kez uzatılan OHAL iki yıl sonra 19 Temmuz 2018'de kaldırıldı. Ancak OHAL'in kaldırılması demokratik hukuk devletine geçilmesi ve normalleşme anlamına gelmiyor.

Gerek OHAL'in kalıcılışmasını sağlayacak yasa değişiklikleri ve gerekse 24 Haziran 2018 seçimleri sonrası uygulanmaya başlanan otoriter başkanlık rejimi nedeniyle hukuka ve demokrasiye dönük ağır hak ihlallerinin devam edeceğini ve Türkiye'nin hızla otoriter bir rejime sürüklendiği söylemek mümkün.

OHAL'in iki yıllık uygulaması Anayasa ve kanunda tanımlanan ve hükümetçe daha önce ilan edilen amacından saptığını, anayasal sınırlarını aştığını hatta Anayasa'yı askıya alan bir baskı rejimine yöneldiğini gösterdi.

OHAL uygulaması ve Başkanlık rejimi bir yandan demokratik hukuk devletini adım adım ortadan kaldırmakta, öte yandan doğrudan çalışma hayatını etkileyen düzenleme ve uygulamalarıyla işçilere, çalışanlara ve sendikal örgütlülüğe büyük zarar vermektedir.

Bu raporda iki yıllık OHAL uygulamasının ve yeni uygulanmaya başlayan başkanlık rejiminin özellikle çalışma yaşamı ve çalışma hakları üzerindeki etkileri ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM: OHALİN İKİ YILLIK ASGARİ BİLANÇOSU

OHAL'in KESİN OLMAYAN BİLANÇOSU (Temmuz-2016-2018)	
YASAL DÜZENLEMELER	
Kanun Hükmünde Kararname (KHK) Sayısı (OHAL Kapsamında)	32
Kanunlaşan KHK Sayısı	31
KHK ile Değiştirilen Kanun Sayısı	152
ADLİ ve İDARİ İŞLEMLER	
Tutuklananlar	70.689
Tutuklanan Gazeteciler	209
Tutuklanan Milletvekilleri	12
Kayım Atanan Belediyeler	99
Tutuklanan Belediye Başkanları	95
İHRAÇ EDİLENLER, İŞSİZ KALANLAR, AÇIĞA ALINANLAR, İNTİHAR EDENLER	
Kamu Görevinden İhraç Edilenler	135.856
Göreve İade Edilenler	3.752
İhraç Edilen Akademisyenler	6.081
Çalışma İzni İptal Edilen Özel Öğretim Kurumları Çalışanları	22.474
TMSF'ye Devredilen Şirket ve Kuruluşlarda Çalışan İşçiler	48.535
Açığa Alınan Öğretmenler	24.490
İşsiz Kalan Gazeteci (tahmini)	3.000
OHAL ve KHK Bağlantılı İntihar ve Şüpheli Ölüm Sayısı	57
İHLAL EDİLEN SENDİKAL HAKLAR	
Kapatılan Sendika ve Konfederasyonlar	19
Ertelenen (Yasaklanan) Grevler	7
Grevi Ertelenen/Yasaklanan İşçi Sayısı	154.767
KAPATILAN VEYA DEVREDİLEN KURUM VE KURULUŞLAR	
Kapatılan Kurum ve Kuruluş	2.435
Kapatılan TV, Radyo ve Gazete	158
TMSF'ye Devredilen Şirket ve Ticari İşletme	879
Kapatılan Dernek-Vakıf	1.156

Kaynaklar: Resmi Gazete, TMSF, Adalet Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, CHP, KESK, TGS, TGC, DİSK Basın-İş, Eğitim-Sen, İHOP tarafından hazırlanan veri, rapor ve açıklamaları ile gazete, TV, internet, sosyal medyadan derlenen bilgiler. Tabloda yer alan sayılar en az olarak değerlendirilmiştir.

Not: Tabloda sadece sayısallaştırılabilen ve veri elde edilebilen hak ihlallerinin bir özeti yer almaktadır. Diğer sayısallaştırılmayan ihlallerle ilgili ayrıntılı bilgiler raporun ilerleyen sayfalarında yer almaktadır.

İKİ YILLIK OHAL HUKUK DEVLETİNİ YOK ETTİ!

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ ve OHAL “DARBESİ”

15 Temmuz 2016 tarihinde ülkemiz kanlı bir darbe girişimine tanık oldu. Cumhuriyet tarihinin en kanlı darbe girişimi sırasında 250 yurttaşımız darbeciler tarafından katledilirken, binlerce yurttaşımız da yaralandı. Yıllardır yasadışı bir biçimde devletin içinde örgütlenen, örgütlenmesine göz yumulan ve en kritik devlet kurumlarını ele geçiren Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak anılan örgüt mensuplarınca gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ile demokrasiye ve hukuk devletine kast edilmiştir. Darbeciler başta Türkiye Büyük Millet Meclisi olmak üzere çeşitli devlet kurumlarını bombalamış ve yurttaşların üzerine ateş açmıştır.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra Bakanlar Kurulu, 20 Temmuz 2017 tarihinde aldığı kararla Anayasa'nın 120. maddesi ile Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine dayanarak ülke genelinde 21 Temmuz 2017 gününden itibaren 90 gün süreyle OHAL ilan edilmesini kararlaştırmıştır. Bakanlar Kurulu tarafından alınan OHAL kararı TBMM tarafından 21 Temmuz 2016 tarihinde 1116 sayılı karar ile onaylanmıştır. OHAL 90 günlük sürelerle uzatılarak iki yılını tamamlamış ve yeniden uzatılmadığı için 19 Temmuz 2018 itibarıyla sona ermiştir. Böylece 12 Eylül askeri darbesinden sonra ilk kez ülkenin tamamında OHAL ilan edilmiş ve demokrasi ve hukuk devleti büyük ölçüde askıya alınmıştır.

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ, OHAL VE DİSK'İN TUTUMU

DİSK 15 Temmuz darbe girişimine ilk günden karşı durmuş, lanetlemiş ve darbeye karşı demokrasiyi ve hukuk devletini tavizsiz bir biçimde savunmuştur. DİSK Yönetim Kurulu 16 Temmuz 2016 tarihinde yaptığı açıklamada askeri darbe girişimini şiddetle protesto ederek,

“Darbelere ve baskı rejimlerinden en büyük zararı görmüş, faaliyetleri durdurulmuş ve yöneticileri darbeciler tarafından idamla yargılanmış bir işçi örgütü olan DİSK, darbelerin demokrasi ve işçi haklarına verdiği zararların bilincinde olarak, kimden gelirse gelsin demokrasiye ve özgürlüklere kast eden her türlü askeri ve sivil darbeye ve diktaya karşıdır”

değerlendirmesini yapmıştır.

12 Eylül 1980 askeri darbesinin sendikal alandaki en büyük mağduru olan Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu halka, Anayasa'ya ve hukuk devletine karşı işlenmiş en ağır suçlardan birini işleyen darbecilerin yargılanarak cezalandırılmasını savunmuştur. **Darbecilerin yargılanması, darbe girişiminin siyasi ayağının ortaya çıkarılması ve devlet içindeki paralel yapının dağıtılması demokrasi ve hukuk devleti açısından yaşamsal öneme sahiptir.**

22 Temmuz 2016 tarihinde DİSK Genel Merkezinde yapılan basın toplantısında ise 15 Temmuz darbe girişimine karşı şu görüşler kamuoyu ile paylaşılmıştır:

“Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu olarak 15 Temmuz askeri darbe girişimini bir kez daha lanetliyoruz. Üzüntümüz büyük, darbelere karşı tutumumuz tereddütsüzdür. Yüzlerce yurttaşımızın ölümüne, binlercesinin yaralanmasına yol açan bu kalkışma demokrasiye ve özgürlüklere kast etmiştir. DİSK, başarılı olsun olmasın demokratik siyaseti sekteye uğratan bütün darbelere karşıdır. Parlamenter demokrasinin vazgeçilmez olan yurttaş iradesine, çoğulculuğa herkes saygı duymalıdır.”

DİSK darbeyle ve darbecilerle mücadele edilmesi adına TBMM'nin devre dışı bırakılarak OHAL ilan edilmesini eleştirmiştir. DİSK'in OHAL ile ilgili dile getirdiği görüşler iki yıllık uygulama sonunda haklı çıkmıştır. DİSK'in 22 Temmuz 2016 tarihinde OHAL ile ilgili değerlendirmesi şöyledir:

“Bu ülkenin yurttaşları olarak nasıl darbecilere karşıysak, darbe gerekçesiyle hak ve özgürlüklerimizin gasp edilmesine de karşıyız. Askeri diktatörlüğün panzehiri, TBMM’ni devre dışı bırakan ve demokratik hakların kullanımını ortadan kaldıran Olağanüstü Hal uygulaması değildir. Askeri dikta girişimlerinin panzehiri demokrasidir. Darbeye en iyi cevap ülkemizin demokratikleşmesidir.

“Demokrasiyi tamamen askıya almayı hedefleyen bir darbe girişiminin ardından Olağanüstü Hal ilan etmek, ülkedeki hiçbir sorunu çözmeyecektir. Aksine, OHAL ilanı tam da darbecilerin dayattığı bir yönetim biçiminin hayata geçirilmesi anlamına gelecektir.”

DİSK başından beri OHAL’in kaldırılmasını, darbeciler ve onların mensubu oldukları belirtilen FETÖ/PDY ile mücadelenin TBMM işletilerek ve hukuk devleti kurallarına bağlı kalınarak yürütülmesini savunmuştur. İki yıllık OHAL uygulaması bu görüşümüzü haklı çıkarmıştır.

OHAL KÖTÜYE KULLANILDI VE ANAYASA İHLAL EDİLDİ

OHAL adı üstünde olağanüstü bir uygulamadır ancak hukuksuz, keyfi, kalıcı ve sınırları belirsiz bir rejim değildir. **OHAL sırasında da uyulması zorunlu anayasal ve uluslararası kurallar söz konusudur.** Ancak iki yıllık OHAL uygulamasında hiçbir anayasal sınıra uymayan, hiçbir yargısal denetime tabi olmayan bir rejim inşa edilmiştir. Şimdi OHAL rejiminin temel unsurları kalıcı hale getirilmeye çalışılıyor. İki yıllık OHAL uygulaması sırasında **hükümet anayasal sınırlara riayet etmedi ve ülkeyi her biri birer Anayasa Hükmünde Kararname’ye dönüşen KHK’lar ile yönetti. Seçimler dahi OHAL koşullarında yapıldı.**

Bilindiği gibi OHAL 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında ve darbe girişimi nedeniyle ilan edilmiştir. OHAL’in hangi gerekçeyle ilan edildiği önemlidir. Çünkü **OHAL süresince alınacak “olağanüstü” tedbirlerin OHAL’in ilan edilme amacına uygun ve orantılı olması gereklidir.** Nitekim Anayasa’nın eski 121. Maddesine göre *“Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir.”* Anayasa’nın 121. maddesi Kanun Hükmünde Kararname çıkartma yetkisinin sınırını belirlemektedir. Bu sınır olağanüstü halin gerekli kıldığı hallerdir.

OHAL HUKUK TANIMADI

OHAL Anayasa’nın ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin (İHAS) getirdiği sınırlamalara tabidir. Anayasanın 15. maddesine göre olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir. **Ancak bu durumda da kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz, suç ve cezalar geçmişe yürütülemez, suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılmaz.**

KHK ile düzenlenebilecek hallerinin sınırı Anayasanın 15. maddesi ile olağanüstü halin gerekli kıldığı konulardır. Ancak KHK, olağanüstü halde dahi dokunulamayacak hak ve özgürlükler ile olağanüstü halin gerekli kıldığı koşullara uygun ve ölçülü olmalıdır. Kuşkusuz KHK ile yapılan sınırlama ve durduruların geçici olması gerekir.

Benzer hükümler İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) 15. maddede de yer almaktadır. Buna göre alınacak önlemler **olağanüstü durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde** olacaktır. İHAS’a göre olağanüstü hal yaşam hakkı, işkence yasağı, kölelik ve zorla çalıştırma yasağı ile suç ve cezada kanunilik ilkesine aykırı tedbirlere cevaz vermez. Bu hükümler askıya alınamaz. Temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulmasına ilişkin önlemler mutlak ve sınırsız değildir. Ancak 1982 Anayasası’nda OHAL ile ilgili ciddi keyfiliklere yol açabilecek hükümler yer almaktadır. OHAL ile ilgili KHK’ların Anayasa Mahkemesi denetimi dışında bırakılması ve OHAL ile ilgili

davalarda yürütmeyi durdurma kararının verilememesi bunlar arasında sayılabilir. Dahası **OHAL kapsamında çıkarılan 667 sayılı KHK, OHAL ile ilgili karar alan ve işlem yapanları hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluktan muaf tutmuştur. Bu ciddi hukuksuzluklara ve keyfiliklere kapı aralayan ve cezai sorumluluğu ortadan kaldıran bir düzenlemedir.**

KHK İLE ANAYASA HİÇE SAYILDI

15 Temmuz darbe girişimi sırasında darbecilerin en önemli hedeflerinden biri Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) olmuştur. Meclis'teki bütün siyasi partilerin darbe girişimi karşısında tereddütsüz tutum almaları, Meclis bombalanırken orada direnmeleri, ortak bir deklarasyonla darbe girişime karşı durmalarına rağmen, Meclis darbe girişimine karşı mücadelede pasif ve etkisiz bir konuma itilmiştir. Meclis asıl darbeyi 16 Nisan 2017 referandumu ile kabul edilen ve 24 Haziran 2018 seçimleri sonrası uygulanmaya başlanan başkanlık rejimi ile almıştır.

İki yıllık OHAL döneminde OHAL kapsamında 32 KHK yayınlanmıştır. Bu KHK'ların 31'i TBMM'de görüşülerek yasalaşmıştır. Böylece OHAL düzenlemeleri kalıcı hale gelmiştir.

KHK'ların bir bölümü ile kamu görevlileri ihraç edilirken, bir diğer bölümü ile çeşitli yasalarda düzenlemeler yapılmıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla OHAL KHK'ları ile 152 ayrı yasa değişikliği yapılmıştır. KHK ile yapılan düzenlemelerin önemli bir bölümünün OHAL'in ilan edilme gerekçesiyle ilgisi yoktur. Öte yandan Anayasa Mahkemesi önceki içtihatlarının tersine anayasal sınırları aşan OHAL KHK'larını denetlemekten kaçınmıştır. Böylece KHK'lar bir tür Anayasa Hükmünde Kararname'ye dönüşmüştür. **KHK'lar aracılığıyla OHAL ilanı ile ilgisi olmayan ve TBMM'nin yetkisinde olan bir dizi konuda düzenlemeler yapıldı.**

KHK ile Düzenlenen OHAL İle Alakasız Konulardan Bazıları

- **İşsizlik Sigortası Kanunu**

687 sayılı KHK ile 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanuna geçici maddeler eklendi. İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmak üzere işverenlerin alacağı her ilave işçi için sigorta primi desteği düzenlemesi KHK ile yapıldı.

- **Kış Lastiği Zorunluluğu Düzenlemesi**

9 Şubat 2017 tarihinde çıkarılan 687 sayılı KHK ile yolcu ve eşya taşımalarında kullanılan araçların kış lastiği kullanmaları zorunlu hale getirildi.

- **Evlilik Programları Yasaklandı**

690 sayılı KHK ile Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da değişiklik yapılarak kamuoyunda evlilik programları olarak bilinen programlar yasaklandı.

- **Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu**

4688 sayılı kanuna 682 sayılı KHK ile kamu sendikalarına üye olamayanlara "Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığında görevli subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erler" ifadesi eklendi.

- **Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu**

6356 sayılı kanununun 63. maddesinin 1. fıkrası 678 sayılı KHK ile değiştirildi. 678 sayılı KHK ile yapılan değişiklik, büyükşehir belediyelerinin şehir içi toplu taşıma hizmetlerinde ve bankacılık hizmetlerinde grevin altmış gün süreyle ertelenmesine olanak tanıdı.

- **Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**

6741 sayılı kanununun 4.maddesinin 1. fıkrasına 684 sayılı KHK ile bent eklendi. Türkiye varlık fonunun kaynakları ve finansmanının kapsamı genişletildi.

- **Yükseköğretim Kanunu**

674 sayılı KHK ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanuna ek madde eklendi. Öğretim üyesi yetiştirme programı kapsamında araştırma görevlilerinin statüleri herhangi bir işleme gerek kalmaksızın 50(d) hükümleri uygulanmaya başlandı.

676 sayılı KHK ile üniversitelerde rektörlük seçimleri kaldırıldı. Devlet üniversitelerinde rektörün Cumhurbaşkanı tarafından atanması sağlandı.

669 sayılı KHK ile Milli Savunma Üniversitesi adında yeni bir üniversite kuruldu.

- **Şeker Kanunu**

696 Sayılı KHK ile 24 Aralık 2017'de Şeker Kurumu kapatıldı.

- **Taşeron İşçilerin Kadroya Alınması**

696 Sayılı KHK ile kamuda çalışan işçilerin kadroya alınmasına ilişkin düzenleme yapıldı.

OHAL'in ÇALIŞMA HAYATINA ETKİLERİ

OHAL UYGULAMASI ÇALIŞMA HAYATINDA AĞIR SONUÇLAR YARATTI

OHAL uygulamasının en vahim sonuçlarından biri çalışma hakkının, kamu görevlileri ve işçilerin iş güvencelerinin ortadan kaldırılması, sendikal hakların kullanımının sınırlanması olmuştur. **OHAL'in vatandaşına değil devlete karşı ilan edildiği iddia edilmesine rağmen, OHAL döneminde işçiler ve çalışanlar ciddi zarar görmüş, OHAL sermaye için adeta bir güvence olmuş ve çalışan hakları ihlal edilmiştir.**

İki yıllık OHAL döneminde Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük kamu görevlisi tasfiyesi yaşandı ve 135 bin kamu görevlisi ihraç edildi. **Kamuda yaşanan ihraç ve tasfiyeler 12 Eylül dönemiyle kıyaslanamayacak kadar kapsamlıdır.** 12 Eylül döneminde kamu kuruluşlarından 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu kapsamında yaklaşık beş bin civarında çalışanın çıkarıldığı düşünülecek olursa son OHAL döneminde yaşanan tasfiyenin boyutları daha iyi anlaşılabilir.

OHAL ÇALIŞMA HAKKINI YOK ETTİ: 135 BİN İHRAÇ

İki yıllık OHAL döneminde en yaygın ve kapsamlı ihlal edilen hak çalışma hakkıdır. 135 binden fazla kamu görevlisi somut bir delile dayanmadan, savunma hakkı tanınmadan ve adil yargılanma yolları tıkanarak kamu görevinden çıkarılmış, sadece kamu görevinden çıkarılmakla kalmamış, ihraç edilenler damgalanmış, suçlu ilan edilmiş, emekli ikramiyelerinden mahrum bırakılanlar olmuş, pek çoğunun özel sektörde de iş bulmasını engelleyici uygulamalar söz konusu olmuştur. Ayrıca ihraç edilenlerin pasaportlarına el konularak seyahat özgürlükleri ve bir başka ülkede çalışma hakları da ortadan kaldırılmıştır. Dahası ihraç edilen kamu görevlilerinin yakınları da hukuksuz işlemlerle karşı karşıya kalmıştır.

21 Temmuz 2016-8 Temmuz 2018 arasındaki iki yıllık OHAL döneminde herhangi bir somut gerekçe ya da kanıt sunulmadan **Kanun Hükmünde Kararnameler yoluyla 135 bin 856 kamu görevlisi ihraç edildi** (Tablo 1). Kamu kurumlarının, KHK ile ihraç edilenler dışında iş sözleşmesini feshetme, sözleşme yenilememe, yeniden atamama, disiplin soruşturması vb. yollarla yaptığı işten çıkarmalar bu sayıya dahil değildir. Adalet eski Bakanı Bekir Bozdağ, kamudan her atılanın suçlu olmadığını kamudan ihraçların idari tasarrufla yapıldığını itiraf etmiştir.¹

ADALET ESKİ BAKANI BEKİR BOZDAĞ: ATILAN HERKES SUÇLU DEĞİL, İDARİ TASARRUFLA ATTIK

"Suç konusu ayrı bir konu, idari tasarruf ayrı bir konu. Şimdi siz birisini suç nedeniyle yargıla dediğiniz zaman bunun nasıl olacağı CMK'da belli. Soruşturacaksınız. Mahkemeye iddianameyle dava açacaksınız. Herkes alenen kendini savunacak, delillerini ortaya koyacak. Herkes burada bunu yapacak. Ve sonuçta mahkeme bir karar verecek. Bunun için somut deliller lazım ve bu çerçevede yürür. Ama idari tasarruf yapmak için ayrı. Yani kamudan uzaklaştırılan herkes suçludur diye bir anlam yok. Kamudan uzaklaştırılan irtibat ve iltisak nedeniyle uzaklaştırılıyor. Ve bir KHK'nın ortaya koyduğu prensip çerçevesinde uzaklaştırılıyor. Bu bir idari tasarruf. Adli tasarruf değil. Soruşturma makamlarının yaptığı adli işlemler. Onun için idari tasarruflarla adli tasarrufları birbirine karıştırmamak lazım. Sanki idari tasarrufa tabi tutulan herkes suç işlemiş gibi bir algı da yapılıyor. O fevkalade yanlış."

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın 22 Şubat 2017 tarihinde CNNTÜRK'te yaptığı konuşma

¹ <http://basin.adalet.gov.tr/Etkinlik/bakan-bozdag-cnnturk-tv-de-onemli-aciklamalarda-bulundu> (Erişim: 17 Temmuz 2017)

KAMU GÖREVİNDEN İHRAÇLAR VE İŞTEN ÇIKARMALAR

OHAL KHK'larının kamu görevlileri ile ilgili getirdiği düzenlemeler, olağanüstü halin amacı ile sınırlı olmaktan çıkıp genel olarak kamu görevlisinin güvencesini ortadan kaldıracı niteliktedir. 667 sayılı KHK'nın 4. maddesi ile başlatılan ve daha sonra çeşitli KHK'larda tekrarlanan hükme göre *“terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı (yakınlığı, bağı) yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen”* kamu görevleri idari bir işlemle kamu görevinden çıkarılmaktadır.

KHK'larda yer alan hükme göre kamu görevinden çıkarılanlar bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecek, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyecekler. Bu hüküm sadece kamu görevlilerini değil kamu işçilerini de kapsamaktadır. **Görevden uzaklaştırmalarda yürütmeyi durdurma kararı alınamaması, etkin bir yargı yolunun yokluğu ve ceza yargılamalarının sonucunun beklenmemesi ciddi mağduriyetler yaratmaktadır. Kolektif suç ve zihniyet suçu icat edilerek, cadı avına çakılmaktadır.**

OHAL döneminde çalışma hakkı ve iş güvencesine yönelik ihlaller bir dizi araçla yapıldı:

KHK Yoluyla İhraçlar: Resmî Gazete'de yayımlanan OHAL KHK'lar ile kamu görevlileri ismen ve kurum belirtilerek hatta bazı KHK'larda vatandaşlık numarasına yer verilerek kamu görevinden ihraç edilmektedir.

Kurum Disiplin Kurulu Kararıyla İhraçlar: Kamu kurumlarından Yüksek Disiplin Kurulu kararıyla yapılan ihraçlarda OHAL döneminde artış yaşandığı gözlenmiştir.

Açığa Almalar/Görevden Uzaklaştırmalar: Kamu görevlilerinin bir bölümü Devlet Memurları Kanunu ve Kanun Hükmünde Kararnamelerle idareye verilen yetki çerçevesinde görevlerinden uzaklaştırılmıştır. Görevden uzaklaştırmalar ve açığa almalar ilgili kurumlar tarafından ayrı ayrı gerçekleştirildiği için toplam sayı konusunda sağlıklı veriler edinilememiştir. Sadece Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 24 bin 490 öğretmen açığa alınmış, bunlardan 16 bin 759'u göreve iade edilmiştir.²

İşten Çıkmalar, İşsiz Kalanlar: Kamu kurum ve kuruluşlarında işçi statüsünde çalışanlar, kayyum atanan yerel yönetimlerde kayyumlar tarafından işten çıkartılanlar, kapatılan veya devredilen kurum, kuruluş veya şirketlerde çalışanlar bu kapsamdadır. Sadece Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen 879 şirkette 45 binden fazla işçi çalışmaktadır. Bunların ne kadarının işsiz kaldığı ve ne kadarının işten çıkarıldığı konusunda net bilgiler yoktur.

Sözleşmesi Yenilenmeyenler/Yeniden Atanmayanlar: OHAL döneminde kamuda yaşanan örtülü işten çıkarmaların bir bölümünü ise sözleşmesi yenilenmeyen veya uzatılmayanlardan oluşmaktadır. Üniversitelerde araştırma görevlisi ve yardımcı doçent kadrosunda çalışanlar bu kapsamda yer almaktadır.

SGK'dan OHAL Kodu Uygulaması: İhraç edilenlerin isimlerinin Resmî Gazete'de yayımlanması ve iş sözleşmesi ile çalışanların OHAL gerekçesiyle yapılan işten çıkarmalarında SGK tarafından KHK kodunun kullanılması nedeniyle pek çok kişi özel sektörde de iş bulamamaktadır. **KHK ile ihraç edilenlerin özel sektörde çalışması fiilen imkânsız hale getirilmiştir.**

² Eğitim-Sen, 2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Sonunda Eğitimin Durumu, 8 Haziran 2017, Ankara.

Tablo 1: Kamu Görevinden İhraç Edilenler

Kurumlar	İhraç Sayısı
TBMM Başkanlığı	89
Başbakanlık	4.833
Adalet Bakanlığı	7.220
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	605
Avrupa Birliği Bakanlığı	20
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	532
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1.405
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	472
Dışişleri Bakanlığı	481
Ekonomi Bakanlığı	82
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	985
Gençlik ve Spor Bakanlığı	512
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	1.121
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	431
İçişleri Bakanlığı	43.084
Kalkınma Bakanlığı	260
Kültür ve Turizm Bakanlığı	248
Maliye Bakanlığı	2651
Milli Eğitim Bakanlığı	34.394
Milli Savunma Bakanlığı	185
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	594
Sağlık Bakanlığı	7.755
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	1.179
Yüksek Öğrenim Kurumu (İdari Personel)	1.408
Üniversiteler (Akademisyenler)	6.029
Yargı Kurumları	4.964
Türk Silahlı Kuvvetleri	14.190
Diğer kamu kurumları ve kuruluşları	127
Toplam	135.856
Millî Eğitim Bakanlığı-Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından çalışma izni iptal edilenler	22.474
Genel Toplam	158.330

Not: KHK'lardan derlenmiştir. Bakanlıkların bağlı ve ilgili kuruluşlarından iş sözleşmesi ile çalışıp ihraç edilenler bakanlık sayılarına dahildir. Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı İçişleri Bakanlığı bünyesinde değerlendirilmiştir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan 14 Temmuz 2017 tarihinde Ankara Ticaret Odası'nda düzenlenen "15 Temmuz ve İnsan Hakları Paneli"nde yaptığı konuşmada ihraç edilenlerle ilgili olarak "gitsin özel sektörde çalışsınlar. Bize ne" demiştir. Ancak ihraç edilenler ve işten çıkarılanlar gerek isimlerinin KHK'da yer alması ve gerekse SGK'daki İHAL kodu nedeniyle özel sektörde iş bulamamaktadır. Öte yandan OHAL koşullarında keyfi işten çıkarmaların arttığı ve işverenlerin OHAL'i bir bahane olarak kullandığı gözlenmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan: Gitsin Özel Sektörde Çalışsınlar. Bize ne"

"Diyorlar ki bu kadar kişi işinden oldu, ne olacak onlara? Gitsin özel sektörde çalışsınlar bize ne, devlet mi besleyecek bunları? Bunları devlet besledi gelip devlete ihanet ettiler. Devlet besledi, devlete ihanet ettiler bunlar. Zaten Türkiye'nin en önemli sorunlarından bir tanesi de 657'dir (Devlet Memurları Kanunu). Bu 657'nin de eğer bir mutabakat sağlanabilse aynen batıda olduğu gibi, 657'nin memur-işçi ayrımı değil, tamamıyla çalışanlar olarak değiştirilmesi lazım."

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın 14 Temmuz 2017 tarihinde Ankara Ticaret Odası'nda düzenlenen "15 Temmuz ve İnsan Hakları Paneli"nde yaptığı konuşma.

İHRAÇ EDİLEN DİSK ÜYELERİ

Kayyum atanan belediyelerin birçoğu DİSK Genel-İş Sendikası'nın örgütlü olduğu belediyelerdir. Belediyelerden KHK ile ihraç edilen ve kayyımlar tarafından işten çıkartılan Genel İş Sendikası üyesi işçilerin sayısı 2661'dir Kayyum atanan belediyeler tarafından iş sözleşmeleri feshedilen Genel-İş üyesi işçilerin sayısı 1986'dır. İşlerine iade edilen Genel-İş üyesi işçi sayısı ise 50 ile sınırlı kalmıştır. 24 Genel-İş üyesinin iş sözleşmesi ise askıya alınmıştır (Tablo 2).

KHK ile ihraç edilenler içinde DİSK üyelerinin sayısı sınırlı olmasına karşın, DİSK konuya sadece üyeleri açısından değil, çalışanların temel hak ve özgürlükleri ile hukuk devleti açısından bakmakta ve adalet talep etmektedir.

Tablo 2: OHAL Kapsamında İhraç Edilen DİSK Genel-İş Üyeleri

İşlem	İhraç ve Fesih	İşe iade	İş sözleşmesi askıya alınan
667, 692, 693, 695 ve 701 sayılı KHK'lar ile İşten Çıkarılanlar	601	9	--
Kayyım Belediyeler	1986	41	24
Toplam	2587	50	24
Toplam Etkilenen	2661		

Kaynak: DİSK Genel-İş Sendikası

AKADEMİK İHRAÇLAR VE BARIŞ AKADEMİSYENLERİ

OHAL döneminde üniversitelerden toplam 6081 akademisyen ihraç edildi.

Barış bildirisi imzacılarından 517 akademisyen KHK ile görevinden ihraç edilmiş, işten çıkarılmış veya istifa veya emekliliğe zorlanma yoluyla üniversitelerden uzaklaştırılmıştır. KHK ile ihraç edilen toplam 405 akademisyenin 397'si kamu ve 8'i vakıf üniversiteleri çalışanıdır (Tablo 3).

Kamu görevinden ihraç edilen akademisyenlerin büyük bölümü KESK'e bağlı Eğitim Sen ve SES'e bağlı sendikaların üyeleridir. **Akademisyenlerin ihracı açık bir anayasa ihlali anlamına gelmektedir.** Aralarında barış akademisyenlerinin de bulunduğu binlerce akademisyen "idari bir tasarrufla" hükümet tarafından savunmaları alınmadan, somut bir suçlama yapılmadan üniversiteden çıkarıldı.

Tablo 3: Barış İçin Akademisyenlere Yönelik Hak İhlalleri

	Kamu	Vakıf	Toplam
KHK ile kamu görevinden ihraç + işten çıkarma + istifa + emeklilik	443	74	517
KHK ile kamu görevinden ihraç*	397	8	405
İşten çıkarma	38	48	86
İstifa	18	24	42
Zorla emekli etme	25	1	26
Disiplin soruşturması	442	63	505
"Üniversite Öğretim Mesleğinden veya Kamu Görevinden Çıkarma" talebiyle YÖK'e gönderilen dosyalar	107	5	112
Görevden uzaklaştırma	90	11	101
İdari görevden alınma	3	4	7
Gözaltı	67	3	70
Tutukluluk**	2	2	4
Dava açılan***			365
15 ay hapis cezası, hükmün açıklanması geri bırakıldı			14
15 ay hapis cezası, ceza ertelenmedi			2
*KHK'lar ile kamu görevinden ihraç edilen akademisyenlerden 42'si aynı zamanda işten çıkarılmış veya istifa etmeye zorlanmıştı. Ayrıca ÖYP'li imzacılar, yapılan usul-esas değişiklikleri ve KHK'lar ile hak ihlallerine uğradı.			
** 3 akademisyen 40 gün ve 1 akademisyen 22 gün tutuklu kaldıktan sonra çıkarıldıkları mahkeme tarafından tahliye edildiler. Haklarında açılan TMK 7/2 davası ertelemelerle ve TCK 301 için izin beklentisiyle sürdürülmekte.			
***Suçlama, terör örgütü propagandası yapmak (TMK 7/2 ve TCK 53).			

Kaynak: <https://barisicinakademisyenler.net/node/314> (Erişim: 20 Temmuz 2018)

İhraç Edilenlerin İhlal Edilen Diğer Hakları

- Mahkûmiyet kararı aranmaksızın, askeri rütbe ve memuriyetlerinin alınması
- Yeniden TSK'ya ve Jandarma, Sahil Güvenlik ve Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatlarına kabul edilmeme
- Bir daha kamu hizmetinde istihdam edilememe (doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilememe)
- Bu kişilerin uhdelelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevlerinin sona ermesi
- Silah ruhsatları ve pilot lisanslarının iptal edilmesi
- Bu kişilerin oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından on beş gün içinde tahliye edilmesi
- Bu kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamamaları
- Pasaportların iptali (hususî damgalı ve diğer)

- 15/7/2016 tarihinden sonra milli güvenlik gerekçesiyle görevden uzaklaştırılan kamu görevlileri hakkında ilgili mevzuatta öngörülen soruşturma açma sürelerinin olağanüstü hal süresince uygulanmaması (KHK 669)
- 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3. ve 4. maddeleri kapsamında kamu görevinden çıkarılanlar, uhdelerinde taşımış oldukları büyükelçi, vali gibi unvanları ve yüksek mahkeme başkan ve üyeliği, müsteşar, hâkim, savcı, kaymakam ve benzeri meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamazlar ve bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamamaları (KHK 670)
- Avukatlık mesleğinin yapılmasının engellenmesi
- Sınavları kazansalar dahi öğrenci olmalarının engellenmesi

ADİL VE ETKİN YARGILANMA YOLU KAPALI: OHAL KOMİSYONU GÖSTERMELİK

OHAL döneminde çalışma hakları KHK ile ellerinden alınan 135 bini aşkın kamu çalışanı adil yargılanma hakları ve hak arama imkanları da yok edilmiştir. İdari yargı organları KHK ile yapılan ihraçlar konusunda görevsizlik kararı vermiş, Anayasa Mahkemesi OHAL KHK'lerini incelemekten kaçınmış, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise iç hukuk yolları tüketilmediği için başvuruları kabul etmemiştir. Böylece KHK mağdurlarının hak arama yolları tıkanmıştır.

23 Ocak 2016 tarihli ve 685 sayılı KHK ile "Başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur." Ancak 23 Ocak 2016'da kurulması kararlaştırılan Komisyon'un başvuruları kabul etmesi ancak Temmuz 2017'de altı ay gecikmeyle mümkün olmuştur.

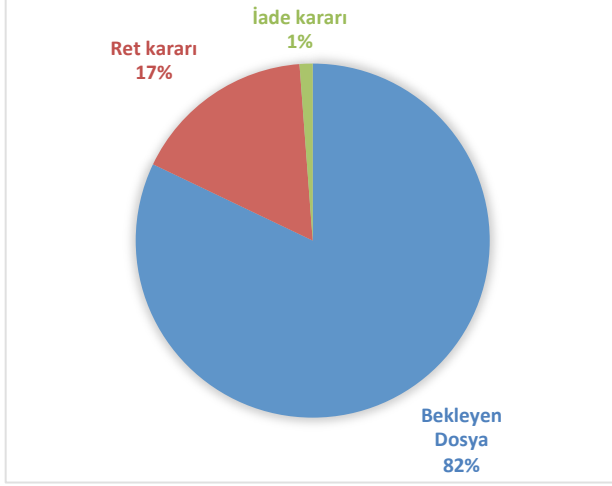
Yargısal bir nitelik taşımayan idari bir kurul niteliğindeki Komisyon'un görev alanları şu konulardan oluşmaktadır: Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarma ya da ilişkin kesilmesi; öğrencilikle ilişkin kesilmesi, dernekler, vakıflar, sendika, federasyon ve konfederasyonlar, özel sağlık kuruluşları, özel öğretim kurumları, vakıf yükseköğretim kurumları, özel radyo ve televizyon kuruluşları, gazete ve dergiler, haber ajansları, yayınevleri ve dağıtım kanallarının kapatılması; emekli personelin rütbelerinin alınması.

Komisyon görevlerine dönmesine karar verdiği takdirde memurlar kendi kurumlarına değil, başka kurumlara yerleştirilmektedir. Komisyon kararlarına karşı Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabilir. İhraç edilen yargı mensupları ise 60 gün içinde Danıştay'da dava açabilmektedir.

22/06/2018 tarihi itibarıyla Komisyona yapılan başvuru sayısı 108.905'tir. Komisyon tarafından verilen karar sayısı (21.500) dikkate alındığında, incelemesi devam eden başvuru sayısı 87 bin 405'tir.

22 Aralık 2017 tarihinden itibaren karar verme sürecine başlamış olan Komisyon **19 bin 500 başvuruyu inceledi ve bunlardan 18 bin 200'ü için red ve 1300'ü için kabul kararı verdi. İade kararlarının oranı yüzde 1 ile sınırlıdır.**

Grafik 1: OHAL Komisyonu Başvurularının Durumu

OHAL DÖNEMİNDE İNTİHARLAR: 57 İNTİHAR ve ŞÜPHELİ ÖLÜM

OHAL uygulaması sonucu ihraç edilenler ve haklarında açığa alma, gözaltı, tutuklama gibi çeşitli adli ve idari işlem yapılanlar arasından intihar edenler ile bu süreçten mağdur olan ve etkilenen yakınları arasında intihar edenler ve OHAL bağlantılı sebeplerden yaşamını yitirenlerin sayısı OHAL'ın en vahim sonuçlarından.

OHAL döneminde kamudan ihraç edilen veya açığa alınanlar ile onların yakınları arasında intihar vakaları çarpıcı derecede çoktur. Çoğunluğu internet kaynakları olmak üzere derlediğimiz bilgilere göre **OHAL döneminde 57 kişi intihar etmiş veya şüpheli şekilde ölmüştür (Ek 1)**. Bu intiharların büyük ölçüde kamu görevinden uzaklaştırma, çalışma hakkının ihlal edilmesi sonucu gerçekleştiği görülmektedir. Rapor ekinde OHAL döneminde kamu görevinden ihraç nedeniyle gerçekleştiğine dair bilgilere ulaştığımız intihar vakalarının ayrıntılı dökümü yer almaktadır.

OHAL VE SENDİKAL HAKLAR

667 sayılı KHK ile FETÖ/PDY ile aidiyeti, iltisakı (bağı) ve irtibatı olduğu gerekçesiyle Cihan-Sen ve Aksiyon-İş konfederasyonlarına bağlı 19 sendika kapatıldı. Cihan-Sen'in en son üye sayısı 22 bin civarında idi. Aksiyon-İş'in üye sayısı ise 30 bin civarındaydı. 6356 sayılı yasaya göre sendikaların yargı kararıyla kapatılmasını öngörmektedir.

OHAL sırasında sendikaların idari kararlar faaliyetlerinin tedbiren durdurulması mümkündür, ancak kapatma hukuka aykırıdır. Kapatma kararı mahkemeler tarafından verilmelidir. Kapatma halinde sendikaların mal varlıklarının Hazineye ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne değil İşsizlik Sigortası Fonu'na devri gereklidir.

12 Eylül darbesinin ardından dahi sendikalar kapatılmamış, faaliyetleri durdurulmuş ve haklarında kapatma davası açılmıştı. Sendikaların yargı kararı olmaksızın kapatılması hakkın özünü ortadan kaldırır. Yapılması gereken darbe girişimi ile ilgili olduğu yönünde güçlü emareler olan sendikaların faaliyetlerinin durdurulması ve haklarında dava açılmasıydı.

OHAL SENDİKA VE İŞÇİ EYLEMLERİNE ENGEL OLDU

OHAL döneminde grev yasaklamalarının yanı sıra çalışma yaşamına dair yoğun baskılar yaşanmıştır. İki yıllık OHAL süresince işçiler ve sendikalar çeşitli baskı, engelleme ve tehditlerle yüz yüze kaldı. **OHAL bahane edilerek birçok sendikal faaliyet ve işçi eylemi yasaklandı veya engellendi.**

Üye sendikalarımızın ve diğer sendikaların yaşadığı engellemelerin bazılarını şöyle özetleyebiliriz:³

- Konfederasyonumuz **DİSK** tarafından 7 Haziran 2017 tarihinde çeşitli illerde düzenlenen "kıdem tazminatı iş güvencemizdir, dokunma" konulu eş zamanlı basın açıklamaları Gaziantep'te OHAL gerekçesiyle engellendi.
- **DİSK** üyesi **Birleşik Metal-İş** Sendikası ile EMİS arasında devam eden toplu iş sözleşme sürecinde Gebze'de 11 Aralık 2016 tarihinde yapılmak istenen toplantı OHAL yasağı gerekçe gösterilerek engellendi.
- **Birleşik Metal-İş** Sendikasına üye oldukları için işten çıkarılan Kandıra'da kurulu Yüksel Endüstri Fabrikası işçilerinin 30 Kasım 2016 tarihinde fabrika önünde yapmak istediği basın açıklamasına OHAL gerekçesiyle polis müdahale etti. Sendikamızın çok sayıda üye, yönetici ve temsilcisi gözaltına alındı.
- **Birleşik Metal-İş** Gebze şubesi tarafından 28 Kasım 2016 tarihinde Zorunlu Bireysel Emeklilik Sistemi gibi konularda üyelere yönelik bilgilendirme toplantısı Valilik tarafından engellendi.
- **DİSK** üyesi **Nakliyat İş** Sendikasının MSC/MEDLOG Lojistik işyerindeki örgütlenmesine karşı hukuksuz bir saldırı yapıldı. İşlerine ve sendikalı çalışma haklarına sahip çıkmak isteyen işçilerin, işyerinin önünde beklemelerinin OHAL gerekçesi gösterilerek yasaklanmasının ardından, Gemlik meydanında 28 Eylül 2016 tarihinde konuyla ilgili basın açıklaması engellenmek istendi, gözaltılar yaşandı.
- **Nakliyat-İş** Sendikası tarafından 31 Aralık 2016 tarihinde Kocaeli Gebze'de üye işçilerin asgari ücrete ilişkin taleplerini dile getirmek için Kaymakamlığa yaptığı başvuru, Kocaeli Valiliği OHAL Bürosu'nun 31 Aralık 2017 tarihine kadar tüm eylemleri yasakladığı gerekçesiyle reddedildi.
- **DİSK** üyesi **Gıda-İş** Sendikası tarafından Nisan 2016 tarihinde Rize'de "Çaykur'da Mevsimlik İşçiye Kadro" talebiyle başlatılan imza kampanyası Ağustos 2016'da Artvin Valiliği tarafından OHAL gerekçesiyle engellendi.

³ İşçi ve sendika eylemlerine yönelik bilgiler üye sendikalarımızdan ve Emek Çalışmaları Topluluğu'nun çalışmalarından derlenmiştir.

- **Gıda-İş Sendikası** tarafından 12 Mayıs 2017 tarihinde Hopa'da gerçekleştirilecek "Varlık Fonu" paneli, Hopa Kaymakamlığı tarafından keyfi olarak engellendi.
- **DİSK** üyesi **Limter-İş** sendikamızın Tuzla Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren Tedi AŞ işçilerini örgütlemesi üzerine işveren Tuzla'da bulunan işyerindeki 43 işçiden 27'si, Topkapı'daki diğer işyerinde ise 20 işçiden 3'ünü işten çıkardı. Atılan işçiler işyeri önünde kurdukları çadırda direnişe geçti. 12 Ağustos 2016'da direnişin 10. gününde direniş yerine gitmek isteyen işçiler özel güvenlik ve çevik kuvvet polisleri tarafından engellendi. Gerekçe olarak ise OHAL yasakları ve valiliğin emri gösterildi. Bunun üzerine işçiler işyerine 100 metre uzakta bulunan yerde direnişe devam etti.
- **DİSK Güvenlik-Sen** üyesi üç işçi İzmir'de 1 Kasım 2016 Salı günü gerçekleştirilen operasyonlarda gözaltına alındı.
- **KESK**'in "İşimize geleceğimize sahip çıkıyoruz" sloganı ile 15 Ekim 2016'da gerçekleştireceği miting Ankara Valiliği tarafından "güvenlik" gerekçesiyle yasaklandı.
- **KESK**'in 21 Aralık 2016 tarihinde Kadıköy'den başlattığı ve ağırlıkla ihraç edilen kamu emekçilerinin katıldığı "işimi, ekmeğimi geri istiyorum" sloganıyla başlatılan "emekçi yürüyüşü" yolda polis tarafından çeşitli müdahale ve engellemelerle karşılaştı. Yürüyüş 25 Aralık 2016'da Ankara'ya ulaştı.
- **KESK**'in OHAL'e ve ihraçlara karşı yapacağı 10-11 Aralık 2016'da Mersin, Samsun Van, İstanbul ve İzmir'de yapmak istediği kamuda yaşanan ihraçlar ve OHAL uygulamalarına karşı mitingler valilikler tarafından OHAL gerekçesiyle yasaklandı.
- **Türk-İş** üyesi **Belediye-İş** Sendikası'nda örgütlendikleri için işten çıkarılan ve aylardır direnişte olan Avcılar Belediyesi işçileri, OHAL'den hemen sonra, 21 Temmuz 2016 sabahı zabitaların engeliyle karşılaştı. İşçilerin çadır kurmaları OHAL gerekçesiyle engellendi.
- **Türk-İş** üyesi **Petrol-İş** Sendikası'nın 26 Aralık 2016 tarihinde Türkiye Petrolleri işyerindeki (TP) sondaj, kuyu tamamlama ve jeofizik operasyonların, Ocak 2017'den itibaren TPIC'e devredilmesine karşı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı önünde yapacağı basın açıklaması OHAL bahanesiyle engellendi. Ankara Valiliği "terör eylemi olabileceğini" belirterek bakanlık önünde açıklamaya izin vermezken, Batman ve Adıyaman'daki işçilerin de Ankara'ya gitmesi engellendi.
- **Petrol-İş**'in örgütlü olduğu ülkemizin tek petrokimya tesisi olan Petkim'de devam eden toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamaması üzerine 19 Haziran 2017 tarihinde eyleme geçen işçilere polis müdahale etmiştir. Şube Başkanı ve şube yöneticilerinin de aralarında bulunduğu sendika yöneticileri darp edilerek gözaltına alınmıştır.
- **Çorlu**'da yılbaşında çalışma dayatmasına karşı imza topladıkları için işten atılan işçiler için yapılacak eylem, 5 Ocak 2017 tarihinde OHAL gerekçesiyle yasaklandı.
- **DİSK** üyesi **Birleşik Metal-İş**, **Türk-İş** üyesi **Türk Metal** ve **Hak-İş** üyesi **Çelik-İş** sendikalarının aynı gün uygulanmak üzere aldıkları grev kararları 24 Ocak 2018 tarihinde yasaklandı. Grev 130 bin işçiyi ve aileleriyle birlikte 400 binden fazla kişiyi ilgilendirdi. Metal sektörü Türkiye tarihinin en kapsamlı grev yasaklarından biri ile karşı karşıya kaldı.
- **DİSK**'in işçilerin çalışma hayatında karşılaştığı zorlukların yanı sıra, iş hayatı ile ilgili yapılan düzenlemelerin ve işçilerin seçimlerden beklentilerinin yer aldığı bildirilerin dağıtımı 20 Haziran 2018'de yasaklandı.
- **DİSK** üyesi **Birleşik Metal-İş** sendikasına üye oldukları için Posco Assan fabrikasında faaliyet gösteren 90 işçinin işten çıkarılmasıyla birlikte işçiler fabrika önünde eylem başlattı. Emniyet yetkilileri işçilerle görüşme yaparak yürüyüşe izin verilmeyeceğini bildirdi. Polis yürüyüşe müdahale etti. Birleşik Metal-İş Genel Başkanı Adnan Serdaroğlu ve sendika yöneticilerinin de bulunduğu 33 kişi gözaltına alındı.
- 27 Aralık 2017'de **KESK** OHAL'in kaldırılması ve çıkartılan KHK'ların iptal edilmesi için Antalya'da yapacağı basın açıklaması polis tarafından engellendi. Polis kitleyi alandan uzaklaştırdı. Basın açıklaması Eğitim Sen Antalya Şubesi binasında yapıldı.

- 2 Aralık 2017’de **Yüksel Caddesinde** “işimizi geri istiyoruz” eylemini sürdüren ihraç edilen 7 kişi darp edilerek gözaltına alındı.
- 2 Kasım 2017’de Real marketlerin kapatılmasından sonra işsiz kalan ve tazminatları gasp edilen işçilerin Media Markt önünde yaptıkları eyleme polis saldırdı.
- 13 Kasım 2017’de İzmir Büyükşehir Belediyesi’nden çıkarılan işçilerin eylemi Valilik tarafından OHAL gerekçe gösterilerek engellendi.
- **DİSK’e bağlı Sosyal-İş** sendikasına üye oldukları için işten çıkarılan Kod-A Bilişim işçilerinin İzmir’de başlatmak istedikleri direnişe OHAL gerekçe gösterilerek engellendi.

Sadece sendikaların dahil olduğu eylemlerin değil başta İstanbul ve Ankara olmak üzere çeşitli illerde valilikler tarafından alınan genel eylem yasakları da sendika ve işçi eylemlerini sınırlayıcı etkiler yaratmıştır.

OHAL’de 155 BİN İŞÇİNİN GREVİ ERTELENDİ

OHAL döneminde en yaygın ihlal edilen işçi haklarından bir diğeri ise grev hakkıdır. OHAL öncesi yıllarda toplam sekiz grevi ertelemişken, sadece **iki yıllık OHAL uygulaması boyunca 7 büyük grev milli güvenlik, genel sağlık ve finansal istikrarı bozucu olduğu gerekçesiyle ertelendi/yasaklandı. 155 bin işçi erteleme ve yasaklamadan etkilendi ve grev hakkını kullanamadı (Tablo 4).**

Bursa Orhangazi’de kurulu ve 674 işçinin çalıştığı **Asil Çelik** işyerinde devam eden toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine, 18 Ocak 2017 tarihi itibarıyla **DİSK Birleşik Metal İş Sendikası** üyesi işçilerin çıkacağı grev aynı gün gece yarısı Bakanlar Kurulu kararıyla ertelendi.

Tablo 4: OHAL Döneminde Grev Ertelemeleri (Yasaklamaları)

Tarih	İşyeri/İşletme	Gerekçe	İşçi Sayısı	Sendika	İşkolu
18 Ocak 2017	Asil Çelik	MG	674	Birleşik Metal-İş	Metal
20 Ocak 2017	EMİS Grup TİS Kapsamı	MG	2.200	Birleşik Metal-İş	Metal
20 Mart 2017	Akbank	EFİ	14.000	Banksis	Bankacılık
22 Mayıs 2017	Şişecam	MG	6.500	Kristal-İş	Cam
5 Haziran 2017	Mefar İlaç	GS	500	Petrol-İş	İlaç
26 Ocak 2018	MESS Grup TİS	MG	130.000	Türk Metal, Birleşik Metal, Çelik-İş	Metal
23 Mayıs 2018	Soda Sanayi A.Ş.-Şişecam	MG	890	Petrol-İş	Kimya

Ertelenen Grev Sayısı: 7 Erteleme Kapsamındaki İşçi Sayısı: 154.764

Kısaltmalar: MG-Milli Güvenlik, GS-Genel Sağlık, EFİ-Ekonomik ve Finansal İstikrar, TİS-Toplu İş Sözleşmesi

DİSK üyesi **Birleşik Metal İş Sendikası**’nın, işveren sendikası EMİS’e bağlı GE Grid Solution, ABB Elektrik, Schneider Enerji ve Schneider Elektrik işletmelerinde 20 Ocak 2017 Cuma günü 2 bin 200

işçinin katılımıyla başlattığı grevler aynı gün Bakanlar Kurulu kararı ile 60 gün süreyle ertelendi. İşçilerin grev hakkını tamamen hükümetlerin iznine bağlayan bu uygulamaya karşı Birleşik Metal İş Sendikası mücadeleye devam etti. Fabrikalarda pazartesi gününe kadar işbaşı yapılmadı. Grev hakkının kullanımı için ortaya konan güçlü iradenin sonucunda 2.200 üye için toplu iş sözleşmesinde anlaşmaya varıldı.

20 Mart 2017 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla, **Akbank** Türk Anonim Şirketine bağlı işyerlerinde **Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası (Banksis)** tarafından alınan grev kararının, ekonomik ve finansal istikrarı bozucu nitelikte olduğu gerekçesiyle 60 gün süreyle ertelendi.

Kristal-İş Sendikası tarafından Trakya Cam AŞ, Paşabahçe Cam AŞ, Anadolu Cam Elyaf AŞ, Anadolu Cam Yenişehir AŞ, Trakya Yenişehir Cam AŞ ve Şişecam Otomotiv AŞ ile bunlara bağlı işyerlerinde aldığı grev kararı 22 Mayıs 2017 tarihli Resmi Gazete’de yer alan Bakanlar Kurulu kararıyla milli güvenliği bozucu nitelikte görüldüğünden 60 gün süreyle ertelendi.

7 Haziran 2017 tarihinde **Petrol-İş** Sendikasının örgütlü olduğu Mefar İlaç Sanayii'ndeki grev 'genel sağlığı bozucu' olduğu gerekçesiyle ertelendi.

26 Ocak 2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararıyla MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi kapsamında konfederasyonumuz üyesi **Birleşik Metal-İş**, Türk-İş üyesi **Türk Metal** ve Hak-İş üyesi **Çelik-İş**’in taraf olduğu taraf olduğu uyuşmazlıkla ilgili erteleme/yasaklama kararı alındı. Erteleme 130 bin işçiyi etkiledi.

23 Mayıs 2018 tarihinde ise **Petrol-İş** Sendikasının örgütlü olduğu Soda Sanayi A. Ş grevi ertelendi. Erteleme 890 işçiyi etkiledi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan: “OHAL’de greve müsaade etmiyoruz”

"Olağanüstü hali biz iş dünyamız daha iyi çalışsın diye yapıyoruz. Şimdi grev tehdidi olan yere OHAL’den istifade ile anında müdahale ediyoruz. Diyoruz ki hayır, burada greve müsaade etmiyoruz, çünkü iş dünyamızı sarsamazsınız. Bunun için kullanıyoruz biz OHAL’i [alkışlar].

Cumhurbaşkanı ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Uluslararası Yatırımcılar Derneği YASED’in 12 Temmuz 2017 tarihinde düzenlediği toplantıda yaptığı konuşmadan

Grev hakkına dönük engellemeler sadece grev ertelemeleri ile sınırlı kalmadı. **Grev erteleme (yasaklamalarının) kapsamı da genişletildi.** 678 sayılı KHK ile 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun 63. maddesine “*Karar verilmiş veya başlanmış olan kanuni bir grev veya lokavt; genel sağlığı veya millî güvenliği, büyükşehir belediyelerinin şehir içi toplu taşıma hizmetlerini, bankacılık hizmetlerinde ekonomik veya finansal istikrarı bozucu nitelikte ise Bakanlar Kurulu bu uyuşmazlıkta grev ve lokavtı almış gün süre ile erteleyebilir*” hükmü eklendi. Böylece Anayasa Mahkemesi’nin 2014 yılında iptal ettiği şehir içi toplu ulaşım ve bankacılık sektöründeki grev yasakları 678 sayılı KHK ile dolaylı olarak geri getirildi. Dahası “**finansal istikrarı bozucu grev**” ifadesi mevzuata girmiş oldu ve ekonomik nedenlerle grev ertelemenin önü açıldı.

Öte yandan bu düzenlemenin İzmir Büyükşehir Belediyesi ile TCDD’nin ortak şirketi İZBAN’da örgütlü Demiryol-İş Sendikası tarafından 8 Kasım 2016 tarihinde başlatılan ve 8 gün süren grevin hemen ardından, 22 Kasım 2016’da yapılmış olması ise dikkat çekiciydi.

OHAL döneminde grev ertelemeleri OHAL mevzuatı ile değil 6356 sayılı yasa hükümlerine göre yapılmış olsa da grev ertelemelerinin OHAL uygulamasının bir parçası olduğu bizzat Cumhurbaşkanı ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından iki kez işveren örgütlerinin toplantılarında ve altı çizilerek vurgulandı. Erdoğan’ın Uluslararası Yatırımcılar Derneği YASED’in 12 Temmuz 2017 tarihinde düzenlediği toplantıda yaptığı konuşmada “*Şimdi grev tehdidi*

olan yere OHAL'den istifade ile anında müdahale ediyoruz. Diyoruz ki hayır, burada greve müsaade etmiyoruz” Recep Tayyip Erdoğan’ın 7 Haziran 2017 tarihinde MÜSİAD 24. Genel Kurulu’nda yaptığı konuşmada “Öyle ikide bir kalkacak hemen grev, bilmem ne... Kusura bakma arkadaş” dedi. Böylece grev ertelemelerinin OHAL uygulamasının bir parçası olduğu, grevin bir hak değil tehdit olarak görüldüğü net bir biçimde ortaya çıktı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan: “Öyle iki de bir kalkacak hemen grev, bilmem ne... Kusura bakma arkadaş”

“Olağanüstü Hal, girişimcilerimizin, yatırımcılarımızın önünü mü kesiyor, yoksa önünü mü açıyor? Eski Olağanüstü Halleri hatırlayın. O Olağanüstü Hallerin olduğu dönemlerde patron fabrikasına giremiyordu. Biz geldik fabrikalarınızın kapısını açtık. Şu anda bu Olağanüstü Halde o tür tehditlerle karşımıza gelenler anında yasaların, hukukun bize verdiği yetkiyi kullanmamızı kolaylaştırıyor. Öyle ikide bir kalkacak hemen grev, bilmem ne... Kusura bakma arkadaş.”

Cumhurbaşkanı ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 7 Haziran 2017 tarihinde MÜSİAD 24. Genel Kurulu’nda yaptığı konuşmadan

KALICI OHAL’E HAYIR

İki Yıllık OHAL uygulaması 19 Temmuz 2018’de sona ermiş olmasına rağmen, AKP tarafından TBMM’ye sunulan yasa teklifi ile bazı OHAL uygulamalarının 3 yıl süreyle kalıcı hale getirilmesi hedefleniyor. OHAL KHK’larının yasalaşmış olması nedeniyle zaten OHAL’in artçı etkileri OHAL sonrasında da devam edecektir. “OHAL’siz OHAL” olarak adlandırılabilir olan yeni düzenlemeler ile OHAL adı konmadan devam edecek. Üç yıllık bir dönemi kapsayacak ve rapor hazırlandığı sırada TBMM komisyonlarında yer alan yasa teklifi ile siyasi iktidara demokratik hak ve özgürlükleri sınırlayan geniş yetkiler verilmektedir. “OHAL’siz OHAL” anlamına gelen bu yetkilerin bir bölümü şunlardır:

Valilere kente giriş-çıkış yasağı yetkisi

Yasa teklifi ile, valilere “kamu düzeni veya güvenliğin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hallerde ildeki belirli yerlerde girişi ve çıkışı kısıtlama yetkisi” verilmektedir. Valiler ildeki belirli yerlerde ve saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını kısıtlayabilecektir.

Gözaltı süreleri uzatılacak

Anayasada bireysel işlenen suçlarda en çok kırk sekiz saat olan gözaltı süresi yasa teklifi ile sanığın hâkim tarafından dinlenmesi koşulu ile iki kez uzatılabilir. Yine toplu suçlar için Anayasanın 19. Maddesinde yer alan en çok dört günlük gözaltı süresi yine hâkim tarafından dinlenme koşulu ile en çok iki kez uzatılabilir. Böylece Anayasa’da kesin olarak hükme bağlanan gözaltı süreleri yasa ile keyfi olarak artırılıyor.

Pasaport iptaline devam edecek

OHAL KHK’ları aracılığıyla ihraç edilenler ile ailelerin pasaportlarına sınırlama yetkisi üç yıl boyunca devam edecek. Getirilen düzenlemede İçişleri bakanının onayı ile gerçekleşecek.

Keyfi ihraçlar üç yıl daha devam edecek

Teklif OHAL döneminde yaşanan ihraçların üç yılda daha süreceğini gösteriyor. Teklifte yer alan öneriye göre, OHAL döneminde KHK ile gerçekleşen kamudan ihraçların üç yıl daha süreceği

görülüyor. OHAL kalktığı ve Bakanlar Kurulu lağvedildiği için ihraçlar bakanların onayı ile gerçekleşecek.

Öte yandan 24 Haziran 2018 seçimleri sonucu Başkanlık rejimine geçilmiş olması nedeniyle Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle otoriter bir rejime geçilmiş olacak.

İKİNCİ BÖLÜM: BAŞKANLIK REJİMİ ve ÇALIŞMA HAYATINA OLASI ETKİLERİ

24 Haziran 2018 seçimleri sonrasında 16 Nisan 2017 referandumu ile yapılan Anayasa değişiklikleri uygulanmaya başladı ve Türkiye’de birkaç yıldır fiilen var olan başkanlık rejimi yasal olarak da uygulanmaya başlanmıştır.

TBMM’nin yetkileri sembolik hale gelmiş, Bakanlar Kurulu ve Başbakanlık ortadan kaldırılmış ve Cumhurbaşkanı tek başına tüm yürütme yetkisine sahip hale gelmiştir. Bakanlar ve bakanlıklar cumhurbaşkanına bağlı idari birimler haline gelmiş, bakanlar siyasi yetkileri olmayan bürokratlar haline dönüşmüştür.

Yargı organlarının da büyük ölçüde cumhurbaşkanı tarafından atanan üyelerden oluşması nedeniyle zaten sınırlı olan yargı bağımsızlığı da tamamen ortadan kalkmıştır.

Türkiye’nin 1876’dan bu yana uygulamaya çalıştığı parlamenter rejim ve sınırlı ölçüde de olsa uygulanan güçler ayrılığı ortadan kalkmıştır.

Bu bölümde başkanlık rejiminin temel özellikleri ve çalışma hayatına olası etkileri özetle ele alınacaktır.

ÖZET

Yeni rejimde Cumhurbaşkanı (CB) çalışma hayatı dahil pek çok konuda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK), CB Yönetmeliği ve CB Kararı ile tek başına düzenleme yapabilecek.

- Yürütmeyle ilgili konularda artık tek başına karar alabilecek olan CB, devletin örgütsel yapısını istediği gibi değiştirebilecek.
- CB’nin istediği bakanlığı kurma, bakanlık teşkilat yapısını değiştirme, istediği devlet kurumunu cumhurbaşkanlığına bağlama yetkisi var.
- CB, bakanları tek başına atayabilecek ve görevden alacak. Bakanlar hakkında Meclis’in ciddi bir denetim yetkisi yok. Gensoru mekanizması yok.
- TBMM’nin bazı yetkilerini CBK ile kullanabilecek olan CB çalışma hayatını ilgilendiren konularda da düzenleme yapabilecek ve karar alabilecek.
- Kendisini ve işlemlerini denetleyecek yargı organlarının üyelerinin de önemli bir bölümünü atayacak olan CB yasama ve yargı erki üzerinde de geniş bir vesayete sahip olacak.
- CB temel hak ve özgürlükler, kişisel ve siyasal haklar dışında kalan çok sayıda konuda geniş yetkilere sahip. Ancak OHAL’de temel hak ve özgürlüklere de müdahale edebilecek.
- CB, tek başına olağanüstü hâl ilan edebilecek ve OHAL döneminde çıkaracağı kararnamelerde hiçbir sınırlama olmayacak.
- CB asgari ücret tespit komisyonunun yapısını istediği gibi değiştirebilecek.
- CB işsizlik sigortası kaynaklarının kullanımında geniş yetkilere sahip olacak.
- CB, vergi ve harçların kanunlarda öngörülen alt ve üst sınırlar arasında artırılması konusunda tek başına yetkili olacak.

- CB grev yasaklarına karar verebilecek ve grevleri tek başına erteleyebilecek.
- Devlet Denetleme Kurulu'na sendikaları, meslek odaları ve dernekleri inceleme, soruşturma ve yöneticilerini görevden uzaklaştırma yetkisi verilmiştir.
- Sosyal Güvenlik Kurumu'nu Sayıştay denetiminde çıkarmayı hedefleyen düzenleme yapılmıştır.

YENİ REJİMİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Yürütme görevi tümüyle ve tek başına Cumhurbaşkanına tanınıyor.

Anayasaya göre yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir (AY, Madde 8). Böylece Bakanlar Kurulu ve Başbakanlık lağvedildi. Bakanlar Kurulu ve Başbakanlığa ait yetkiler ve görevler artık Cumhurbaşkanı tarafından kullanılacak.

Yeni rejimde bakanlar olacak ancak Bakanlar Kurulu olmayacak. Bakanlar Kurulu'nun yetkileri Cumhurbaşkanına devredildi. Dolayısıyla Bakanlar Kurulu kararı adı altında idari işlemler söz konusu olmayacak. Bakanlar cumhurbaşkanı tarafından atanıp görevden alınacak. Yeni rejimde bakanların ortak bir iradesi (hükümet kararı) söz konusu olmayacak.

Yeni rejimde TBMM'nin yasama ve denetim işlevleri önemli ölçüde sınırlandı. TBMM'nin yasama görevlerinin bir bölümü Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi adı altında Cumhurbaşkanına devredildi. Cumhurbaşkanı neredeyse her alanda belirleyici hale getirildi.

CUMHURBAŞKANININ GÖREV ve YETKİLERİ

CB yetkileri Anayasanın 104. Maddesinde düzenlenmektedir. Anayasaya göre Cumhurbaşkanı Devletin başıdır ve yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK) çıkarabilir.

Ancak CB'nin CBK çıkarmasına ilişkin bazı sınırlamalar söz konusudur. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Ancak Anayasanın ikinci kısmının üçüncü bölümlerinde yer alan Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler (Madde 41 ile 65 arasındaki) CBK ile düzenlenebilecektir. Ancak CBK belirli sınırlar dahilinde çıkarılabilecektir.

Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.

Bu çerçevede Anayasada yer alan ekonomik ve sosyal haklara ilişkin konuların hangilerinin ve nasıl CBK konusu olabileceğine kısaca bakmakta yarar var. Aşağıda çalışma hayatı ve sosyal politikayla doğrudan ilgili alanlardaki anayasal hakların CBK ile düzenlenip düzenlenemeyeceğine ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır.

- **Ailenin korunması ve çocuk hakları (Madde 41)**
Anayasa bu konunun kanunla düzenlenmesine hükmetmiyor. Bu nedenle ailenin korunması ve çocuk hakları CBK konusu olabilecektir. Ancak bu başlık altında kanunlar tarafından açıkça düzenlenen konularda CBK çıkarılamaz. Aksi halde kanun hükümleri uygulanır.
- **Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi (Madde 42)**
Anayasaya göre öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Dolayısıyla öğrenim hakkı konusunda CBK çıkarılamaz.
- **Devletleştirme ve Özelleştirme (Madde 47)**
Anayasa kanunla düzenlenmesini öngörmektedir. CBK ile düzenlenemez.

- **Çalışma ve sözleşme hürriyeti (Madde 48)**
Anayasa bu konuda kanunla düzenleme hükmü içermediğinden konuya ilişkin kanuni bir düzenlemenin olmadığı durumlarda CBK ile düzenlenebilir.
- **Çalışma hakkı ve ödevi (Madde 49)**
Anayasa bu konuda kanunla düzenleme hükmü içermediğinden konuya ilişkin kanuni bir düzenlemenin olmadığı durumlarda CBK ile düzenlenebilir.
- **Çalışma şartları ve dinlenme hakkı (Madde 50)**
Anayasa ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenmesini öngörmektedir. Öte yandan İş Kanunu ve diğer çalışma mevzuatında açıkça düzenlenen konularda CBK yayımlanamaz. Örneğin çalışma ve izin hakları ile süreleri CBK ile düzenlemez.
- **Sendika kurma hakkı (Madde 51)**
Anayasa sendika hakkının kanunla düzenlenmesini öngörmektedir ve bu konuda çeşitli kanuni düzenlemeler söz konusudur. Sendika hakkı ve özgürlüğü CBK ile düzenlemez. CBK ile sendika hakkını sınırlayan herhangi bir düzenleme yapılamaz.
- **Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı (Madde 53)**
Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme haklarına ilişkin konuların kanunla düzenlenmesi zorunludur ve bu konuda zaten çeşitli kanuni düzenlemeler söz konusudur. Bu nedenle toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı CBK konusu olamaz.
- **Grev hakkı ve lokavt (Madde 54)**
Grev hakkı ve lokavt konusunun kanunla düzenlenmesi zorunludur. Dolayısıyla bu konuda CBK çıkarılamaz.
- **Ücrette adalet sağlanması (Madde 55)**
Anayasa bu konuda kanunla düzenleme hükmü içermediğinden konuya ilişkin kanuni bir düzenlemenin olmadığı durumlarda CBK ile düzenlenebilir.
- **Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması (Madde 56)**
Genel sağlık sigortasının kanunla düzenlenmesi zorunludur. Diğer konularda ise kanuni düzenleme olmadığı durumlarda CBK yayımlanabilir.
- **Konut hakkı (Madde 57)**
Anayasa bu konuda kanunla düzenleme hükmü içermediğinden konuya ilişkin kanuni bir düzenlemenin olmadığı durumlarda CBK ile düzenlenebilir.
- **Sosyal güvenlik hakkı (Madde 60)**
Anayasa bu konuda kanunla düzenleme zorunluluğu getirmiyor. Ancak sosyal güvenlik konusunda kapsamlı yasal düzenlemeler söz konusu olduğundan bunlarla çelişen CBK yayımlanamaz.
- **Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler (Madde 61)**
Anayasa bu konuda kanunla düzenleme hükmü içermediğinden konuya ilişkin kanuni bir düzenlemenin olmadığı durumlarda CBK ile düzenlenebilir.

Anayasada cumhurbaşkanına tanınan diğer yetkiler şunlardır:

- Cumhurbaşkanı kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilir.
- Cumhurbaşkanı TBMM tarafından kabul edilen kanunları yayımlar. Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.
- Cumhurbaşkanı Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.
- Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları atar ve görevlerine son verir.

- Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.
- Milletlerarası andlaşmaları onaylar ve yayımlar.
- Anayasanın 104. Maddesine göre CB, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, yönetmelik ve görev ve yetki alanına gelen konularda karar yayımlayabilir.
- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.

Tek Başına Bütçe Yetkisi

Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az yetmişbeş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve malî yılbaşına kadar karara bağlanır.

Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe kanununun da çıkarılmaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilerek artırılarak uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önerileri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır (Anayasa/Madde 161).

Vergi ve Harçlara İlişkin Yetkiler

Anayasanın 73. Maddesi ile cumhurbaşkanına vergi ve harçlar konusunda geniş yetkiler tanınmaktadır. Buna göre vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muafık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir. Daha önce Bakanlar Kuruluna tanınmış olan bu yetki CB tarafından kullanılacak.

Olağanüstü Hal Yetkileri

Anayasa Madde 119 'a göre Cumhurbaşkanı; savaş, savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi, seferberlik, ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması, tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.

Olağanüstü hâl ilanı kararı, verildiği gün Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır; Meclis gerekli gördüğü takdirde olağanüstü halin süresini kısaltabilir, uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

Cumhurbaşkanının talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında dört ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile 15 inci maddedeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya geçici olarak durdurulacağı, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği kanunla düzenlenir.

Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, 104. maddenin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde belirtilen sınırlamalara tabi olmaksızın Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Kanun hükmündeki bu kararnameler Resmî Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.

Cumhurbaşkanının Diğer Yetki ve Görevleri

Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler. Hangi yönetmeliklerin Resmî Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir (Anayasa Madde 124).

Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı ve Çalışma Hayatı

1 Sayılı CBK ile CB teşkilatı düzenlenmiştir. Bakanlıkların teşkilat kanunları yürürlükten kaldırılmış ve bütün bakanlıkların CB Teşkilatı bünyesinde toplanması öngörülmüş yetki ve görevleri yeniden düzenlenmiştir.

Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı

CB teşkilatı içinde bakanlıklar, ofisler, politika kurulları ile ilgili komisyon ve kurullar yer almaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı birleştirilerek Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı kuruldu. Çalışma Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı teşkilatına ilişkin düzenlemeler (İkinci Bölüm) Madde 65-96 arasında yer almaktadır.

Sosyal Politikalar Kurulu

Çalışma hayatı ile ilgili olarak üç kişiden oluşan bir Sosyal Politikalar Kurulu (madde 30) oluşturuldu. Kurulun görevi CB'ye öneri, görüş ve rapor sunmaktır. Cumhurbaşkanlığı teşkilatı içindeki idari kurul ve komisyonlar arasında Asgari Ücret Tespit Komisyonu da yer almaktadır (Madde 522)

Asgari Ücret Tespit Komisyonu

4857 Sayılı İş Kanunu'nun Asgari Ücret Tespit Komisyonunun yapısına ilişkin 39. Maddesinin 2. Fıkrası İş Kanunu'ndan çıkarıldı ve Cumhurbaşkanlığı teşkilat yapısı içinde oluşturulan İdari Kurul ve Komisyonlar arasında Asgari Ücret Tespit Komisyonu da yer aldı (1 Sayılı CB Kararnamesi Madde 522).

Böylece Asgari Ücret Tespit Komisyonu cumhurbaşkanlığı teşkilatı bünyesinde bir kurul haline geldi, İş Kanunu kapsamından ve Çalışma Bakanlığı bünyesindeki bir kuruluş olmaktan çıkarıldı.

Asgari ücret tespit komisyonunun yapısında şimdilik bir değişiklik olmadı. Sadece komisyona katılacak devlet temsilcilerinin unvanları değişti.

“Asgari Ücret Tespit Komisyonu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının tespit edeceği üyelerden birinin başkanlığında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü veya yardımcısı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü veya yardımcısı, Devlet İstatistik Enstitüsü Ekonomik İstatistikler Dairesi Başkanı veya yardımcısı, Hazine Müsteşarlığı temsilcisi, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığından konu ile ilgili dairenin başkanı veya yetki vereceği bir görevli ile bünyesinde en çok işçiyi bulandıran en üst işçi kuruluşundan değişik işkolları için seçecekleri beş, bünyesinde en çok işvereni bulandıran işveren kuruluşundan değişik işkolları için seçeceği beş temsilciden kurulur. Asgari Ücret Tespit Komisyonu en az on üyesinin katılımıyla toplanır. Kurul, üye oylarının çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde, Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.” (1 Sayılı CB Kararnamesi madde 522)

Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun İş Kanunu kapsamından çıkartılarak CBK ile düzenlenmesi Anayasaya aykırıdır. Çünkü Anayasanın Cumhurbaşkanının yetkilerini düzenleyen 104. Maddesine göre Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Bu konuda

hile yoluna gidilmiş önce 700 sayılı KHK ile Asgari Ücret Tespit Komisyonuna ilişkin madde İş Kanunu'ndan çıkartılmış ardından bu konu CBK ile düzenlenmiştir.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun CB teşkilatı içine alınması ve CBK ile düzenlemesi komisyonun yapısına CB'nin keyfi olarak müdahale etmesine olanak tanıyacaktır. Komisyonun yapısı CB tarafından istendiğinde değiştirilebilecektir.

DEVLET DENETLEME KURULU'NA 12 EYLÜL YETKİLERİ

Sendikalar, meslek örgütleri ve dernekler cumhurbaşkanlığı vesayeti altına alınıyor

15 Temmuz 2018 günü yayımlanan 5 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle (CBK) Devlet Denetleme Kurulu'na (DDK) demokratik hukuk devletiyle bağdaşmayacak keyfi yetkiler tanındı. DDK'ya tanınan yetkiler başkanlık rejiminin keyfiliklerinin yeni bir örneği oldu.

5 Numaralı CBK'ya göre doğrudan cumhurbaşkanına bağlı ve onun talimatıyla çalışacak olan DDK tüm kamu kurum ve kuruluşları ile bunlara bağlı ve ilgili kuruluşları, meslek örgütlerini ve işçi ve işveren örgütlerini, dernekleri ve vakıfları denetleyebilecek. Kararnameye göre DDK sendika, meslek örgütü, vakıf ve derneklerde her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapabilecek. Kurul ayrıca cumhurbaşkanı tarafından verilecek "diğer işleri" yapmakla yükümlü olacak.

Kurul denetleyeceği kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi (gizli veya açık) hiçbir sınırlamaya tabi olmaksızın isteyebilecek. Denetlenen kuruluş bu bilgi ve belgeleri istenen yere getirmekle yükümlü olacak.

Kararnamenin 6. maddesi denetleme sırasında denetlemeyi yürüten DDK grup başkanına her kademe ve rütbedeki görevli için görevden uzaklaştırma tedbiri uygulayabilecek ve görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasını yetkili makamlardan isteyebilecek.

Böylece DDK süper yetkilerle donatılmış olağanüstü bir idari denetim organı haline getirilmiştir. Sendikalar, meslek örgütleri, dernekler ve vakıflar adeta cumhurbaşkanlığı bürolarına dönüşebilecek, sendikaların her türlü belge ve bilgileri hiçbir sınırlama olmaksızın idari bir birim olan ve yargısal niteliği olmayan DDK tarafından denetlenecek ve sendikalar ile meslek örgütlerinin seçilmiş yöneticileri görevlerinden uzaklaştırılabilecektir.

DDK'ya sendikaları denetleme ve yöneticilerini görevden uzaklaştırma yetkisi verilmesi Anayasaya, ILO sözleşmelerine ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'na aykırıdır. Anayasa'nın 104. maddesine göre kanunların açıkça düzenlediği konularda CBK çıkarılamaz. Ayrıca Anayasanın kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda da CBK çıkarılamaz. 5 Numaralı CBK ile adeta yetki gaspı yapılmış ve TBMM'nin yetkisi cumhurbaşkanı tarafından keyfi olarak kullanılmıştır.

Anayasanın 51. maddesine göre sendika kurma hakkı ancak kanunla düzenlenebilir. Nitekim bu çerçevede sendikaların kuruluş, işleyiş ve denetimiyle ilgili olarak 6356 sayılı yasa çıkarılmıştır. 6356 sayılı yasada sendikaların hangi usul ve esaslarla denetleneceği açıkça belirtilmiştir. Sendikaların nasıl denetleneceği yasanın 29. Maddesinde açık biçimde düzenlenmiştir. Sendikaların denetimi sendikaların denetim kurulları ve yeminli mali müşavirler tarafından yapılır. Devlet Denetleme Kurulu'na yasayla verilmiş sendikal denetleme yetkisi yoktur. Yasayla açıkça düzenlenmiş bir konuda yasada olmayan bir yetkiyi DDK'ya vermek yetki gaspıdır ve anayasa ihlalidir. Sendikalar 5 numaralı CBK ile düzenlenen Devlet Denetleme Kurulu'nun yetki alanından derhal çıkarılmalıdır.

DDK'ya sendikalarla ilgili verilen yetkiler Türkiye tarafından onaylanan Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunmasına İlişkin 87 Sayılı Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmesine açıkça aykırıdır. 87 sayılı sözleşme idari makamların sendikaların işleyiş ve kararlarına müdahale etmesini açıkça sendika özgürlüğünün ihlali olarak görmektedir.

Devlet Denetleme Kuruluna verilen yetkiler 12 Eylül Anayasasının 52. maddesi ile 2821 sayılı Sendikalar Yasasının ilk dönemlerinde sendikalara yönelik ağır denetim uygulamalarını andırıyor. 1980 ve 1990'lı yıllarda sendikalar üzerindeki idari denetim tam bir keyfiliğe dönüşmüş ve siyasi baskı

aracı haline gelmişti. Anayasanın sendikaların keyfi olarak denetimine olanak tanıyan 52. Maddesi ile sendikaların idari denetimine ilişkin kısıtlayıcı hükümler 1990'larda yürürlükten kaldırılmıştı. Yeni kararname ile sendikaların denetimi konusunda 12 Eylül hukuka geri dönülmektedir.

ÇALIŞMA MECLİSİ

CB Teşkilatı ile ilgili ilgili 1 sayılı CBK ile daha önce Çalışma ve Sosyal Güvenlik Teşkilat ve Görevleri Hakkında 3146 sayılı mülga kanunda yer alan Çalışma Meclisi yapısında bir değişik yapmaksızın CB teşkilatı içinde düzenlendi. Böylece Çalışma Meclisinin yapısı CBK ile kolayca düzenlenebilecek hale geldi (Madde 89).

ÇALIŞMA HAYATI İLE İLGİLİ KANUNLARDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

1475 Sayılı İş Kanunu

Kıdem tazminatı ile ilgili 14. Maddede sadece biçimsel değişiklik yapıldı. Fon ile ilgili hususların kanunla düzenleneceğine dair hüküm korundu. Dolayısıyla kıdem tazminatı fonunun CBK ile kurulması söz konusu değil.

4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu

Fon gelirlerinden aktif işgücü piyasası için ayrılan tutar: Madde 48 ile İşsizlik Sigortası Fonu'nun bir önceki yıl prim gelirlerinden aktif işgücü piyasası hizmetleri için ayrılan yüzde 30'luk tutarın yüzde 50'ye çıkarılması yetkisi CB'ye verildi. Bu yetki daha önce Bakanlar Kurulu'ndaydı. (Kullanılacak yerler: işgücünün istihdam edilebilirliğini artırmak, çalışanların vasıflarını yükselterek işsizlik riskini azaltmak ve teknolojik gelişmeler nedeniyle işsiz kalması beklenenlerin başka alanlara yönlendirilmesini sağlamak, istihdamı artırıcı ve koruyucu tedbirler almak ve uygulamak, işe yerleştirme ve danışmanlık hizmetleri temin etmek, işgücü piyasası araştırma ve planlama çalışmaları yapmak ve Fondan ödenmek üzere vize edilmiş sözleşmeli personel pozisyonlarında çalışanlar ile bunlardan ilgili mevzuatına göre Kurum kadrolarına atanan ve Kurumda çalışmaya devam eden personelin mali ve sosyal haklarına ilişkin ödemeleri gerçekleştirmek)

Kısa çalışma ödeneğinin süresi: Kısa çalışma ödeneğinin süresini altı aya kadar uzatmaya ve işsizlik ödeneğinden mahsup edilip edilmeyeceğini belirlemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir (Ek Madde 2).

4447'de yapılan diğer değişikliklerle İşsizlik Sigortası Fonundan sağlanan teşviklerle ilgili daha önce Bakanlar Kuruluna ait olan yetkiler Cumhurbaşkanı'na aktarıldı.

4857 Sayılı İş Kanunu

Madde 43'te yapılan değişiklik ile Asgari Ücret Tespit Komisyonunun yapısına ilişkin hükümler 4857'den çıkarıldı ve CBK ile CB Teşkilatı bünyesine alındı.

Madde 43'te yapılan değişiklik ile seferberlik sırasında ve bu süreyi aşmamak şartıyla yurt savunmasının gereklerini karşılayan işyerlerinde fazla çalışmaya lüzum görülürse işlerin çeşidine ve ihtiyacın derecesine göre Cumhurbaşkanının günlük çalışma süresini, işçinin en çok çalışma gücüne çıkarabilmesi hükmü getirildi. Bu yetki daha önce Bakanlar Kuruluna aitti.

6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

Teşmil: Daha önce Bakanlar Kurulu'nda olan teşmil yetkisi CB'ye aktarıldı.

"Cumhurbaşkanı; teşmili yapılacak işyerinin kurulu bulunduğu işkolunda en çok üyeye sahip sendikanın yapmış olduğu bir toplu iş sözleşmesini, o işkolundaki işçi veya işveren sendikalarının veya ilgili işverenlerden birinin ya da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının talebi üzerine, Yüksek Hakem Kurulunun görüşünü aldıktan sonra tamamen veya kısmen ya da zorunlu değişiklikleri

yaparak, o işkolunda toplu iş sözleşmesi bulunmayan işyeri veya işyerlerine teşmil edebilir. Yüksek Hakem Kurulu bu konudaki görüşünü on beş iş günü içinde bildirir (6356/Madde 40).”

Yüksek Hakem Kurulu’nun yapısı: YHK’ya daha önce Bakanlar Kurulu tarafından atanan üyeler CB tarafından atanacak.

“Cumhurbaşkanınca, bakanlıklar bünyesi dışında, işçi veya işveren kuruluşları ile hiçbir şekilde bağlantısı bulunmayan ve siyasi parti organlarında görevli olmayan, ekonomi, işletme, sosyal politika veya iş hukuku konularında bilgi ve tecrübe sahibi olanlar arasından seçilecek bir üye” (6356/Madde 54).

Grev ve Lokavt yasakları

Cumhurbaşkanı, genel hayatı önemli ölçüde etkileyen doğa olaylarının gerçekleştiği yerlerde bu durumun devamı süresince yürürlükte kalmak kaydıyla gerekli gördüğü işyerlerinde grev ve lokavt yasaklayabilir. Yasağın kalkmasından itibaren altmış gün içinde altı iş günü önce karşı tarafa bildirilmek kaydıyla grev ve lokavt uygulamasına devam edilir (6356/Madde 62). Bu yetki daha önce Bakanlar Kurulu’na aitti.

Grev Ertelemesi

Daha önce Bakanlar Kuruluna ait olan grev erteleme yetkisi tek başına CB’ye tanındı. CB’ye tanınan bu yetki idari işlem niteliğinde olduğundan Danıştay yoluyla denetlenmesi mümkündür.

“Karar verilmiş veya başlanmış olan kanuni bir grev veya lokavt; genel sağlığı veya millî güvenliği, büyükşehir belediyelerinin şehir içi toplu taşıma hizmetlerini, bankacılık hizmetlerinde ekonomik veya finansal istikrarı bozucu nitelikte ise Cumhurbaşkanı bu uyuşmazlıkta grev ve lokavt altmış gün süre ile erteleyebilir. Erteleme süresi, kararın yayımı tarihinde başlar” (6356/Madde 63).

SGK HESAPLARI SAYIŞTAY DENETİMİNDEN KAÇIRILMAK İSTENİYOR

15 Temmuz 2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK) ile daha önce ilgili kanunda yer alan ve Sosyal Güvenlik Kurumu’nun (SGK) Sayıştay denetimine tabi olduğuna ilişkin hüküm SGK mevzuatından çıkarıldı

70 milyon çalışana, emekliye ve hak sahibine hizmet veren ve 2017 sonu itibarıyla 288 Milyar TL geliri ve 312 Milyar TL gideri ile neredeyse devlet bütçesinin yüzde 48’i oranında bir bütçeye sahip olan SGK keyfi bir düzenlemeyle Sayıştay denetimi dışına çıkarılmak isteniyor. Neredeyse hükümet bütçesinin yarısı kadar bütçeye sahip olan ve bütçesi işçilerden ve onlar adına kesilen primlerden oluşan SGK’nın Sayıştay denetimi dışında bırakılmak istenmesi akılla, mantıkla, hukukla bağdaştırılmaz. CBK kararnamesi ile SGK adeta kamusal denetimden muaf tutulmak istenmektedir. SGK sadece cumhurbaşkanının inisiyatifine bırakılmak istenmektedir.

SGK’nın Sayıştay denetimi dışında bırakılması muvazaalı bir işlemle yapılmıştır ve geçersizdir. Bilindiği gibi 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, kurumun kuruluş ve işleyiş ilkelerini düzenlemekteydi. Anayasanın 104. maddesine göre kanunla düzenlenmiş bir konuda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yayımlanması mümkün değil. Ancak SGK’nın Sayıştay denetimi dışına çıkarılması için muvazaalı bir yol izlenmiştir. Önce 703 Sayılı KHK ile zorunlu olmadığı halde 5502 Sayılı SGK Kanunu’nun çok sayıda maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Daha sonra 4 numaralı CBK ile Sosyal Sigortalar Kurumunun kuruluş ve işleyişine ilişkin düzenlemeler yeniden belirlenmiştir.

4 numaralı CBK ile SGK’nın kurumsal yapısında esaslı bir değişiklik yapılmazken 5502 sayılı Kanununun 1. Maddesinde yer alan “Kurum, Sayıştay denetimine tabidir” hükmü Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde yer almamıştır. Böylece hileli bir işlemle SGK Sayıştay denetimi dışına çıkarılmak istenmiştir. Bilindiği gibi SGK Genel Kurulu gerçek bir genel kurul olmayıp mali denetim ve ibra yetkisi yoktur. Sayıştay tarafından yürütülen mali denetim de ortadan kaldırıldığında SGK’nın denetimi neredeyse olanaksız hale gelecektir. 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde SGK’nın denetimine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. Yönetim Kurulu büyük ölçüde Cumhurbaşkanı

tarafından seçildiği için SGK'yı denetleyecek hiçbir mekanizma söz konusu değildir. Böylece SGK neredeyse bütün kamu kurum ve kuruluşlarının tabi olduğu kamusal denetimin dışına çıkarılmak isteniyor.

Ancak 6085 Sayılı Sayıştay Kanunu'nun 4. Maddesine göre sosyal güvenlik kurumlarını denetlemek Sayıştay'ın görevleri arasında sayılmıştır. Anayasanın 104. maddesine göre Kanunlar Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nden üstündür. Bu durumda SGK'nın CB Kararnamesi ile Sayıştay denetimi dışına çıkarılması mümkün değildir. CB Kararnamesi ile SGK'nın Sayıştay denetimine tabi olduğu yönündeki hükmün kaldırılması yok hükmündedir. Sayıştay Kanunu gereği Sayıştay SGK'yı denetlemekle yükümlüdür. Ancak bu açık hükme rağmen 4 numaralı CB Kararnamesi ile SGK'nın Sayıştay denetiminden kaçırılmak istenmesi manidardır.

5502 sayılı Kanunda var olan bu hükmün SGK mevzuatından çıkarılmasından murat edilen nedir? Eğer maksat SGK'yı Sayıştay denetimi dışına çıkarmaksa 6085 sayılı yasada yer alan sosyal güvenlik kurumlarının Sayıştay denetimine tabi olduğu yönündeki hüküm unutulmuştur. Bu durumda kanun CBK'ya üstün olduğu için SGK Sayıştay tarafından denetlenecektir. Eğer maksat SGK'nın Sayıştay denetimi dışına çıkarılması değilse, neden CB Kararnamesinde Sayıştay denetimine ilişkin hüküm çıkarılmıştır.

SGK'yı Sayıştay denetimi dışına çıkarmayı amaçlayan muvazaalı işlem her açıdan Anayasa ve Sayıştay Yasasına aykırıdır. Bu nedenle kabul edilemez. Sayıştay denetimini içerecek şekilde revize edilmesi Anayasa ve yasa gereğidir.

EKLER

EK 1: OHAL Bağlantılı İntihar ve Şüpheli Ölümler

OHAL uygulaması sonucu ihraç edilenler ve haklarında açığa alma, gözaltı, tutuklama gibi çeşitli adli ve idari işlem yapılanlar arasından intihar edenler ile bu süreçten mağdur olan ve etkilenen yakınları arasında intihar edenler ve OHAL bağlantılı sebeplerden yaşamını yitirenler

1. **Adem Tıraş (Polis memuru):** FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan 26 yaşındaki Adem Tıraş, 4 Ekim 2016 tarihinde tabancasını ve kimliğini teslim ettikten sonra parkta başına ateş ederek yaşamına son verdi.
2. **Ahmet Beşli (Emniyet amiri):** Hatay'ın Belen ilçesinde 10 Ağustos 2017 günü FETÖ soruşturması kapsamında gözaltına alınmak istenen 39 yaşındaki emniyet amiri Ahmet Beşli tabancasını teslim etmeyip polislerin önünde başına ateş ederek intihar etti.
3. **Ali B. (Astsubay):** Kahramanmaraş'ın Onikişubat ilçesinde yaşayan İslâhiye 2'nci Zırhlı Tugay Komutan Yardımcılığında astsubay olarak görev yapan Ali B., FETÖ soruşturması kapsamında inceleme geçirdi. Hakkında soruşturma açılmayan B., 23 Mart 2018 günü ailesiyle birlikte yaşadığı evde kendini asarak intihar etti.
4. **Ali Derebaşı (Anaokulu müdürü):** Kayseri Kocasinan Barbaros Anaokulu müdürü olan, evli ve 3 çocuk babası 42 yaşındaki Derebaşı'nın eşi FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındı. 19 Eylül 2016 tarihinde anaokuluna giden Derebaşı, müdür yardımcısının odasında kendini asarak intihar etti.
5. **Behçet Emdi (Öğretmen):** Safranbolu Misak-ı Milli Ortaokulunda sosyal bilgiler öğretmeni olan 43 yaşındaki Emdi ve hemşirelik yapan eşi 15 Temmuz darbe girişiminin ardından ihraç edildiler. Daha sonra tutuklanan Emdi, 19 Kasım 2016'da Karabük Cezaevinin koğuş tuvaletinde kendini ayakkabı bağcığı ile asarak intihar etti.
6. **Burak Açıkalın (Mühendis):** İstihbarat Daire Başkanlığında mühendis olarak çalışan Açıkalın FETÖ soruşturması kapsamında tutuklandıktan sonra gönderildiği Kırıkkale Hacılar F Tipi Cezaevinde 9 Kasım 2016'da intihar etti.
7. **Bünyamin Aydoğan (Öğretmen):** KHK ile öğretmenlikten atıldıktan sonra hayatta kalmak için inşaat işçisi olan 39 yaşındaki Bünyamin Aydoğan, 14 Mayıs 2017 günü Maraş'ın Afşin ilçesinde sulama suyu hattının döşenmesi sırasında vincin taşıdığı borunun üzerine düşmesi sonucu hayatını kaybetti.
8. **Cahit Korkmaz (Polis memuru):** 44 yaşındaki Cahit Korkmaz 25 Ekim 2016 tarihinde polis merkezinde tabancasıyla kendini kalbinden vurarak intihar etti. Basında yer alan bilgilere göre olaydan yarım saat önce Korkmaz, arkadaşlarına "Namaz kılıyorum diye beni de FETÖ operasyonlarına dahil ederler mi, hapse atarlar mı, ailem perişan olur mu?" ifadelerini kullanmıştı.
9. **Davut Demirkale:** Mersin'de FETÖ'ye dönük operasyon kapsamında 8 Temmuz 2018'de gözaltına alınıp tutuklanan Arbel Gıda'nın sahiplerinden Mahmut Arslan'ın eniştesi Davut Demirkale, 14 Temmuz 2018'de Mersin E Tipi Kapalı Cezaevinde ölü bulundu. Bazı kaynaklarda çarşafı ile kendini asarak intihar ettiği yer alırken bazı kaynaklarda ölümü "ellerinin bağlı bulunması" sebebiyle şüpheli olarak yer aldı.
10. **Durmuş Ali Çetin (Polis memuru):** İstanbul'da görev yaparken önce açığa alınıp ardından da meslekten ihraç edilen polis memuru Çetin, ailesiyle birlikte memleketi Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinde yaşamaya başladı. 33 yaşındaki Durmuş Ali Çetin 19 Ağustos 2017'de İstanbul'daki evinde kendini asarak intihar etti.
11. **Emrah Oğuz (Polis memuru):** FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındığını öğrenen 32 yaşındaki emniyet mensubu Emrah Oğuz, 3 Ekim 2016'da tabancasını teslim etmek için gidecek olduğu Bayburt Emniyet Müdürlüğü yakınlarında başına ateş ederek intihar etti.
12. **Enver Şentürk (İnfaz koruma memuru):** Adıyaman E Tipi Cezaevinde görevli, 31 yaşındaki evli ve 1 çocuk babası olan Enver Şentürk görevinden uzaklaştırılınca 13 Ekim 2016 tarihinde merdiven boşluğunda tavana bağladığı ipe kendini asarak intihar etti.
13. **Ergülü Yıldız (Öğretmen):** Çorum'un Sungurlu ilçesinde bir ortaokulda müdür yardımcılığı yapan 47 yaşındaki Eğitim-Bir-Sen (Memur-Sen) üyesi Ergülü Yıldız, FETÖ soruşturması kapsamında önce açığa,

sonra da gözaltına alınıp adli kontrol şartı ile serbest bırakıldı. 24 Kasım 2016'da, Öğretmenler Günü'nde, evinde kendini asarak intihar etti.

14. **Fatih Ezber (Emniyet müdürü):** Trabzon ili Çarşı Karakol Amirliğinde görevliyken FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan 36 yaşındaki Ezber, görevine iade edildi ve daha sonra Sürmene Emniyet Müdürü olarak atandı. Evli ve 2 çocuk babası olan Ezber, arkasında "Ailem ve yakınlarım, sizi üzmem istemezdim; beni affedin." yazılı bir not bırakarak 2 Şubat 2017 tarihinde beylik tabancası ile intihar etti.
15. **Fatih Uğur Koştan (Yüzbaşı):** İzmir'in Ödemiş ilçesinde FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan Yüzbaşı Fatih Uğur Koştan, 17 Nisan 2018 günü, daha önce görev yaptığı askerlik şubesinin önünde nöbet tutan özel güvenlik görevlisinin belinden aldığı tabancayı başına ateşleyerek intihar etti.
16. **Gökhan Açikkolu (Öğretmen):** 23 Temmuz 2016 günü gözaltına alınan ve şeker hastası olan öğretmen Gökhan Açikkolu, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nün nezarethanesinde gözaltındayken 28 Temmuz 2016 günü yaşamını kaybetti.
17. **Hakkı Topal (Polis memuru):** Çorum'da FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan İl Emniyet Müdürlüğü'nde görevli 42 yaşındaki 2 çocuk babası olan Topal, 21 Ekim 2016 tarihinde kendini asarak yaşamına son verdi.
18. **Halil Gök (Polis memuru):** Düzce'nin Akçakoca ilçesinde Bölge Trafik Denetleme İstasyon Amirliğinde görevli olan Gök, 21 Temmuz 2016 günü açığa alındığı haberini aldıktan kısa bir süre sonra tabancasını ateşleyerek intihar etti.
19. **Hasan Erkuş (Polis memuru):** FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan TBMM Koruma Daire Başkanlığında görevli olan 23 yaşındaki Erkuş, 26 Nisan 2017'de beylik tabancası ile evinde intihar etti. İntihar etmeden önce yakınlarını aradığı ve sosyal medya hesabında "Ben vatan haini değilim. Vatanıma hiçbir zaman ihanet etmedim." şeklinde paylaşımında bulunduğu iddia edildi.
20. **Hasan Hüseyin Can (Polis memuru):** FETÖ soruşturması kapsamında gözaltına alınıp adli kontrol şartıyla serbest bırakılan 46 yaşındaki polis memuru Hasan Hüseyin Can, 30 Kasım 2016'da evinde başına ateş ederek intihar etti.
21. **Hasan Orhan Çetin (Asistan hekim):** İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesinde biyokimya asistanı olan Çetin, FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındı. Bunun üzerine ağır bir bunalıma giren Çetin, 19 Şubat 2017'de çalıştığı hastanenin 10. katından atlayarak intihar etti. Ölümünden sonra Çetin'in Bylock kullanıcısı olmadığı anlaşıldı.
22. **Hasan Taştan (İmam):** Mersin Toroslar ilçesinde bir caminin imamı olarak çalışan Taştan'ın Hakkari'de öğretmenlik yapan oğlu FETÖ soruşturması kapsamında tutuklanmıştı. Taştan, 10 Ekim 2016 tarihinde kendisini evinin kapısına asarak intihar etti.
23. **Hasan Yücel (Yarbay):** Genelkurmay Hizmet Tabur Komutanı Yarbay Hasan Yücel, 15 Temmuz 2016 gecesini Genelkurmay Karargahında yaşayan subaylardan biriydi. Girdiği bunalım sonucu Yücel, 20 Temmuz 2016 günü sabah 10:30'da karargahtaki odasında beylik tabancasıyla kalbine ateş ederek yaşamına son verdi.
24. **Hatice Gündebahar (Esnaf):** Aydın'ın Söke ilçesinde 2016 yılında FETÖ/PDY'ye üye olduğu iddiasıyla tutuklanan V.G.nin eşi, 60 yaşındaki Hatice Gündebahar, çocuklarıyla birlikte kendilerine ait kırtasiye dükkanını işletiyordu. 2 çocuk annesi Hatice Gündebahar, 11 Haziran 2017'de Fevzipaşa Mahallesi'ndeki evinde kendini asarak yaşamına son verdi.
25. **Hayrullah Tamtürk (Komiser yardımcısı):** Sakarya'nın Karasu ilçesinde FETÖ ile bağlantısı olduğu gerekçesiyle meslekten ihraç edilen 40 yaşındaki Komiser Yardımcısı Hayrullah Tamtürk, 21 Kasım 2016 tarihinde kayınpederinin evinde kendini asarak intihar etti.
26. **İbrahim Eski (Polis memuru):** FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan ve Sakarya'da ikamet eden 31 yaşındaki Polis Memuru Eski, 26 Eylül 2017 tarihinde evinde kendini asarak intihar etti.
27. **İbrahim Halil Özyavuz (Radyoloji uzmanı):** ByLock kullanıcısı olduğu iddiasıyla gözaltına alındıktan sonra tutuklanan ve Silivri Cezaevinde tutuklu bulunan radyoloji uzmanı Dr. İbrahim Halil Özyavuz, 2 Haziran 2018 günü yaşamını yitirdi. Özyavuz'un intihar ettiği öne sürüldü.
28. **İrfan Kızıllarlan (Albay):** Darbe girişimine ilişkin yürütülen soruşturma kapsamında tutuklanan Kastamonu Jandarma Bölge Komutanlığı Kurmay Başkanı Albay İrfan Kızıllarlan, Tokat Çamlıbel T Tipi Cezaevinde 5 Kasım 2016'da kendini ayakkabı bağcığı ile pencereye asarak intihar etti.
29. **İsmail Çakmak (Yarbay):** 23. Motorlu Piyade Alayı Tabur Komutanı İsmail Çakmak 24 Temmuz 2016 günü Silivri Cezaevinde merdiven boşluğunda kendini çarşafıyla asarak intihar etti.
30. **İsmail Gül (Emekli albay):** Kıbrıs gazisi olan Albay İsmail Gül 1997'de emekli oldu. Temmuz 2017'de çıkarılan KHK ile rütbeleri alınarak er statüsüne indirildi. Basında Albay Gül'ün üzüntüden hastalandığı ve 11 Aralık 2017'de hayatını kaybettiği bilgisi yer aldı.

31. **İzzet Akdağ (Polis memuru):** Mersin’de Toroslar ilçesinde bulunan İl Emniyet Müdürlüğüne bağlı Osmaniye Karakolunda görev yapan polis memuru İzzet Akdağ, FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındı ancak daha sonra görevine iade edildi. 3 çocuk babası olan Akdağ, göreve geri atanmasından 2 ay sonra, 4 Ağustos 2016 tarihinde, aracında tabancası ile intihar etti. Akdağ’ın intiharında soruşturma sürecinde yaşadığı bunalımın etkisinin olduğu iddia edildi.
32. **Kâmil İsmail Aydın (Öğrenci):** Boğaziçi Üniversitesi İşletme bölümü hazırlık sınıfı öğrencisi olan 19 yaşındaki Aydın, babasının FETÖ operasyonları kapsamında tutuklanması üzerine bunalıma girerek intihar etti. Kâmil İsmail Aydın’ın babası Prof. Dr. Nasuhi Engin Aydın, İnönü Üniversitesi Tıbbi Patoloji Bölüm Başkanı iken kapatılan Bank Asya’da hesabı bulunduğu gerekçesi ile tutuklanmıştı ve uzun süredir cezaevinde bulunuyordu. Aydın, babasının tutukluluğuna dayanamamaya kaldığı öğrenci yurdunda 25 Mart 2017’de intihar etti.
33. **Levent Önder (Yarbay):** Siirt 3. Komando Tugay Komutanlığında kurmay başkan vekilliği görevi yapan Yarbay Levent Önder darbe teşebbüsü sonrasında, 21 Temmuz 2017 tarihinde, evinde başına ateş ederek intihar etti.
34. **Lütfi A. (İnfaz koruma memuru):** Afyonkarahisar’da FETÖ soruşturması kapsamında KHK ile meslekten ihraç edilen 28 yaşında bir infaz koruma memuru olan Lütfi A., girdiği bunalım sonucu 14 Ağustos 2017 günü göğsüne bir el ateş ederek intihar girişiminde bulundu (Lütfi A.’nın ölüm ölmediğine dair bilgi edinilemedi).
35. **Mehmet Fatih Tıraş (Araştırma görevlisi):** Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Anabilim Dalında görev yapan araştırma görevlisi ve Eğitim-Sen üyesi Mehmet Fatih Tıraş, Barış İçin Akademisyenler bildirisini imzaladıktan sonra sözleşmesi yenilenmedi ve 15 Aralık 2016’da üniversite ile ilişkisi kesildi. Üç ay iş arayıp bulamayan Tıraş bunalıma girdi ve 24 Şubat 2017 tarihinde Mersin’deki 7’nci kattaki evinin balkonundan kendini boşluğa bırakarak yaşamına son verdi.
36. **Mehmet Karadoğan (Öğretmen):** Muğla Ortaca’da öğretmenlik yapan, 37 yaşında ve iki çocuk babası olan Karadoğan, Afyon’da görev yaptığı dönemde arkadaşları ile ortak kullandığı internet hattı üzerinden FETÖ ile bağlantılı yasaklı bir siteye girdiği gerekçesi ile açığa alındı. 18 Kasım 2016’da arabasında av tüfeğini çenesinin altına dayayarak intihar etti.
37. **Mehmet Oldum (Polis memuru):** Çorum’un Osmançık ilçesinde FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan polis memuru 34 yaşındaki Mehmet Oldum, girdiği psikolojik bunalım sonucu 21 Aralık 2016’da dedesine ait evde kendini asarak intihar etti.
38. **Mehmet Öztürk (Polis memuru):** Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünde görevliyken FETÖ soruşturması kapsamında ihraç edilen ve ardından da tutuklanan 25 yaşındaki Öztürk, 2 Mart 2017 tarihinde tutuklu bulunduğu cezaevinde gömleği ile kendini asarak intihar etti.
39. **Muhammet Mertoğlu (İlçe emniyet müdürü):** Bartın’ın Ulus ilçesinde FETÖ soruşturması kapsamında tutuklanan İlçe Emniyet Müdürü Levent Mustafaoğlu’nun yerine atanan Muhammet Mertoğlu makam odasının aranmasına tepki gösterip 20 Temmuz 2016 tarihinde kafasına ateş ederek intihar etti.
40. **Mustafa Erdoğan (Hakim):** Yargıtay 15’inci ve 23’üncü Dairesi üyesi olan Hâkim Mustafa Erdoğan, 2016 yılının aralık ayında beyin tümörü teşhisi ile hastaneye yatırıldı. Burada beyin ameliyatı olan Erdoğan’ın hakkında aynı dönemde yakalama kararı çıkartıldı; mal varlığına, maaşına ve banka hesaplarına da tedbir konuldu. Erdoğan, bulunduğu hastanenin tutuklu koğuşunda vücudunun yarısı felçli halde altı ay tutuldu. Ağustos ayında hastalığında ilerleme yaşanan Erdoğan yoğun bakıma alındı ve bilinci kapandıktan sonra tahliye edildi. Dört gün bilinci kapalı bir şekilde yoğun bakımda kalan Erdoğan, 25 Ağustos 2017’de yaşamını yitirdi.
41. **Mustafa Güneyler (Öğretmen):** Bilecik’in Osmaneli ilçesindeki Çok Programlı Lisede elektrik ve elektronik dersi öğretmeni olan 50 yaşındaki Mustafa Güneyler, FETÖ soruşturması kapsamında meslekten ihraç edilmesi üzerine bunalıma girdi ve 6 Eylül 2016 tarihinde evinde tüp gazı ile intihar etti.
42. **Mustafa Sadık Akdağ (Diş hekimi):** Ordu Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde yardımcı doçent olarak görev yapan 34 yaşındaki Sadık Akdağ, FETÖ kapsamında gözaltına alındıktan sonra serbest bırakıldı. Psikolojik olarak bu durumun etkisinden kurtulamayan Akdağ, 27 Şubat 2017 tarihinde evinde başına ateş ederek intihar etti.
43. **Mutlu Çil (Komiser):** 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında başlatılan soruşturmalar sırasında Ankara Emniyet Müdürlüğündeki görevinden alındığını öğrenen Mutlu Çil, 20 Temmuz 2016 tarihinde tabancasıyla intihar etti.
44. **Necmi Akman (Kaymakam):** Manisa’nın Ahmetli ilçesinde kaymakamlık görevinde bulunan 48 yaşındaki Necmi Akman, darbe girişiminden kısa bir süre sonra FETÖ soruşturması kapsamında görevden alındı. 20 Temmuz 2016’da konutunu koruyan bir polis memurunun tabancasını alıp kafasına

- ateş ederek intihar etti. Yoğun bakıma kaldırıldığı hastanede yaşamını yitiren Akman, ailesine yazdığı mektupta FETÖ ile ilgisi olmadığını ve ailesine kara leke bulaştırmayı kabullenemediğini ifade etti.
45. **Nesrin Gençosman (Kuran kursu hocası):** 30 yaşındaki Nesrin Gençosman cezaevi şartlarından zatürre mikrobuna yakalandı. Basında ilaçlarının verilmemesi sebebiyle komaya girdiği ve 11 Temmuz 2018 günü hayatını kaybettiği bilgisi yer aldı.
46. **Ömer Çubuklu (İnfaz koruma memuru):** Darbe girişimine ilişkin soruşturma kapsamında İzmir'de tutuklanan infaz koruma memurlarından Ömer Çubuklu 1 Eylül 2016 tarihinde cezaevi kabul bölümündeki odada eşofman ve ayakkabı bağcığı ile intihar etti.
47. **Önder Irmak (Astsubay):** 4 Ekim 2016'da FETÖ'ye yönelik düzenlenen operasyonda gözaltına alınan 33 havacı personel arasında bulunan 39 yaşındaki Astsubay Kıdemli Başçavuş Önder Irmak, tutuklanarak Eskişehir Emniyet Müdürlüğüne götürüldü. Irmak, nezarethanede kimyasal temizlik maddesi içerek yaşamına son verdi.
48. **Sadullah Kara (Polis memuru):** İstanbul Kartal'daki Anadolu Adalet Sarayında görevli olan 7 yıllık polis memuru Sadullah Kara FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındı. 8 Ocak 2017 tarihinde adliyedeki polis merkezine gelen yetkililer silahını ve kimliğini isteyince Kara tabancası ile kafasına ateş ederek intihar etti.
49. **Seher Baş:** Seher Baş, 15 Şubat 2018 günü Denizli'de yüzde 99 engelli Serebral Palsi hastası 17 yaşındaki oğlu Eyüp Öztürk'ü av tüfeğiyle başından vurarak öldürdükten sonra, aynı silahla kendini de vurarak intihar etti. Seher Baş'ın 1 yıl önce boşandığı eşi İbrahim Öztürk'ün Devlet Demir Yollarında (TCDD) görevli olduğu ve FETÖ/PDY soruşturması kapsamında görevinden ihraç edilerek tutuklandığı öğrenildi. Anne Baş ile oğlunun, engelli maaşı ile belediyeler ve komşulardan gelen maddi yardımlarla geçinmeye çalıştıkları öğrenildi.
50. **Selim Gündoğdu (Öğretmen):** KHK ile ihraç edildikten sonra nişanlısı tarafından da terk edilen Samsun'un Çarşamba ilçesinde yaşayan 26 yaşındaki Selim Gündoğdu adlı öğretmen 19 Kasım 2017'de kendini ağaca asarak intihar etti.
51. **Sevgi Balcı (Hemşire):** Sevgi Balcı Burdur'da bir hastanede hemşirelik, eşi Halil İbrahim Balcı ise sağlık memurluğu yapıyordu; 4 Ağustos 2016 tarihinde açığa alındılar. 29 Ekim 2016 gününde Sevgi Balcı ihraç edildi. Sonrasında bunalıma giren 37 yaşındaki üç çocuk annesi Sevgi Balcı, 15 Ağustos 2017'de Isparta'da oturduğu evde kendini asarak intihar etti.
52. **Seyfettin Yiğit (Savcı):** FETÖ soruşturması kapsamında gözaltına alınan Bursa Cumhuriyet Savcısı Seyfettin Yiğit, 20 Temmuz 2017'de tutuklandı. 47 yaşındaki Yiğit, 15 Eylül 2016'da Bursa H Tipi Cezaevinin tuvaletinde kendini asarak intihar etti.
53. **Şafak Demir (Öğretmen):** Önce açığa alınıp, sonra göreve iade edilen ve Şubat 2017'de görevinden ihraç edilen Şafak Demir'in eşi de Kasım 2016'da ihraç edildi ve tutuklandı. Demir, eşinin tahliye edildikten sonra henüz cezaevinden çıkmadan tekrar tutuklanmasıyla bunalıma girdi. İki çocuk annesi olan Şafak Demir 30 Haziran 2018 günü beyin kanaması geçirdi ve hayatını kaybetti. Eşinin ölümünün ardından Mehmet Demir tahliye edildi.
54. **Tuğçe Ölçer (Öğrenci):** Boğaziçi Üniversitesi İngilizce öğretmenliği bölümü öğrencisi olan 21 yaşındaki Tuğçe Ölçer'in babası Mehmet Ali Ölçer, Tire İlçe Milli Eğitim Müdürü olarak görev yapıyordu, daha sonra görevden alınarak İzmir'de pasif göreve verildi ve 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında da FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında tutuklandı. Bunalıma giren Tuğçe Ölçer, 11 Haziran 2017'de İzmir Buca'da yaşadıkları apartman dairesinden kendini boşluğa bırakarak yaşamına son verdi.
55. **Vedat Savlu (İş insanı):** Darbe teşebbüsü gerekçesiyle Isparta'da FETÖ'ye yönelik soruşturmada hakkında gözaltı kararı verilen iş insanı Savlu, resmi açıklamaya göre, 2 Ağustos 2016 tarihinde evine gelen polis ekiplerinden kaçmaya çalışırken 4. kattan atlayarak hayatını kaybetti. Bazı kaynaklarca ölümü şüpheli bulundu.
56. **Y.Y. (Komiser):** Açığa alındığını öğrenen İzmir kadrosunda görevli aslen Osmaniyeli olan Komiser Y.Y. sabah namazına yakın bir saatte cami avlusunda intihar etti. Y.Y.nin açık adına ve ölüm tarihine ilişkin bilgi edinilemedi.
57. **Zeki Cezayiroğlu (Polis memuru):** FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındıktan bir süre sonra görevine iade edilen 23 yıllık polis memuru olan 44 yaşındaki Zeki Cezayiroğlu, geçirdiği ağır bunalımı atlatamayıp önce tarım ilacı içerek intihar girişiminde bulundu. Bundan bir hafta sonra, 15 Ocak 2017 tarihinde, beylik tabancası ile intihar ederek hayatına son verdi.

Kaynak ve açıklama: Bu bilgiler aralarında günlük gazetelerin internet siteleri ile internet haber portalları ve çeşitli sosyal medya hesaplarından (internet kaynaklarından) derlenmiştir. Bilgiler birden

çok kaynaktan teyit edilmeye çalışılmış olmasına rağmen çeşitli eksikler içermektedir. Listede yer alan olası maddi hatalarından dolayı DİSK kurumsal sorumluluk kabul etmez.

EK 2: KHK ile Değiştirilen Kanunlar

1. Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun
2. Adli Tıp Kurumu Kanunu
3. Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunu
4. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
5. Asayiş Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanunu
6. Askerî Ceza Kanunu
7. Askeri Hakimler Kanunu
8. Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu
9. Askeri Yargıtay Kanunu
10. Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu
11. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu
12. Askerlik Kanunu
13. Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunu
14. Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunu
15. Avda ve Sporda Kullanılan Tüfekler, Nişan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanun
16. Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanunu
17. Bankacılık Kanunu
18. Belediye Kanunu
19. Bilirkişilik Kanunu
20. Bölge İdare Mahkemeleri
21. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanunu
22. Ceza Muhakemesi Kanunu
23. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
24. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
25. Dahiliye Memurları Kanunu
26. Danıştay Kanunu
27. Değerli Kağıtlar Kanunu
28. Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanunu
29. Devlet Memurları Kanunu
30. Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
31. Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanunu
32. Elektronik Haberleşme Kanunu
33. Emniyet Teşkilât Kanunu
34. Emniyet Teşkilatı Uçuş ve Dalış Hizmetleri Tazminat Kanunu
35. Er ve Erbaş Harçlıkları Kanunu
36. Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun
37. Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanunu
38. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
39. Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine İlişkin Kanun
40. Hâkimler ve Savcılar Kanunu
41. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu
42. Harcırah Kanunu
43. Harita Genel Komutanlığı Kanunu
44. Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun
45. Harp Okulları Kanunu

46. Hukuk Muhakemeleri Kanunu
47. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
48. İcra ve İflas Kanunu
49. İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu
50. İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun
51. İl İdaresi Kanunu
52. İmar Kanunu
53. İnfaz Hâkimleri Kanunu
54. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
55. İşsizlik Sigortası Kanunu
56. Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu
57. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
58. Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun
59. Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu
60. Kamu İhale Kanun
61. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
62. Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu
63. Kamuda Geçici İş Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
64. Karayolları Trafik Kanunu
65. Karayolu Taşıma Kanunu
66. Katma Değer Vergisi Kanunu
67. Kıyı Kanunu
68. Kimlik Bildirme Kanunu
69. Köy Kanunu
70. Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
71. Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
72. Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu
73. Millî Eğitim Temel Kanunu
74. Millî Mayın Faaliyet Merkezi Kurulmasına İlişkin Kanun
75. Milli Mayın Faaliyet Merkezi Kurulmasına İlişkin Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
76. Milli Piyango Teşkilatına Dair Kanun
77. Millî Savunma Bakanlığı Akaryakıt İkmal ve NATO POL Tesisleri İşletme Başkanlığının Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun
78. Millî Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilatı Hakkında Kanun
79. Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasası
80. Noterlik Kanunu
81. Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
82. Olağanüstü Hal Kanunu
83. Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun
84. Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun
85. Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
86. Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun
87. Orman Kanunu
88. Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunu
89. Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri
90. Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunu
91. Özel Öğretim Kurumları Kanunu
92. Özel Tüketim Vergisi Kanunu

93. Pasaport Kanunu
94. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
95. Posta Hizmetleri Kanunu
96. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun
97. Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
98. Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu
99. Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu
100. Savunma Sanayii Güvenliği Kanunu
101. Savunma Sanayii Müsteşarlığının Kurulması Kanunu
102. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunu
103. Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu
104. Sermaye Piyasası Kanunu
105. Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
106. Silahlı Kuvvetler İhtiyaç Fazlası Mal ve Hizmetlerinin Satış, Hibe, Devir ve Elden Çıkarılması; Diğer Devletler Adına Yurt Dışı ve Yurt İçi Alımların Yapılması ve Eğitim Görecek Yabancı Personel Hakkında Kanunu
107. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
108. Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu
109. Şeker Kanunu
110. Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunu
111. Taşıt Kanunu
112. Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılansması Hakkında Kanunu
113. Terörle Mücadele Kanunu
114. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu
115. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu
116. Türk Bayrağı Kanunu
117. Türk Ceza Kanunu
118. Türk Silahlı Kuvvetleri Besleme Kanunu
119. Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu
120. Türk Silahlı Kuvvetleri Hasta Besleme Kanunu
121. Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu
122. Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu
123. Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı Beslenme Kanunu
124. Türk Silahlı Kuvvetlerinde İstihdam Edilecek Sözleşmeli Subay ve Astsubaylar Hakkında Kanun
125. Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı Kanunu
126. Türk Sivil Havacılık Kanunu
127. Türk Ticaret Kanunu
128. Türk Vatandaşlığı Kanunu
129. Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu
130. Türkiye Kalkınma Bankası Anonim Şirketinin Kuruluşu Hakkında Kanun
131. Türkiye Maarif Vakfı Kanunu
132. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu
133. Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu
134. Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu
135. Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
136. Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
137. Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu
138. Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun
139. Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesin Tamamı Devlete veya Belediyeye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yoluyla Halli Hakkında Kanun
140. Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun
141. Uzman Erbaş Kanunu
142. Uzman Jandarma Kanunu

143. Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, At Yarışları Hakkında Kanun, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, Nüfus Hizmetleri Kanunu
144. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
145. Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun
146. Yargıtay Kanunu
147. Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
148. Yedek Subaylar ve Yedek Askeri Memurlar Kanunu
149. Yüksek Askerî Şûranın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu
150. Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Hakkındaki Kanuna Ek Kanun
151. Yükseköğretim Kanunu
152. Zabitan ve Askeri Memurların Maaşatı Hakkında Kanun